

PERIÓDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any IV

Barcelona 15 de Juliol de 1883

Núm. 90

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó		Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	DIRECTOR		PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	FRANCESCH MATHEU		Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l' Unió Postal . . .	80 »	44 »	24 »	»	Redacció-Administració: Jovellanos, 2, pral.		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . .	6 »	3 50 »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals							Y en los altres països, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — *Crònica general*, per Jascinto Laporta. — *Nostres grabats*, per Eduart Tàmaro. — *L' Exposició local de Tarrassa*, per Francisco X. Tobella. — *Ayer* (poesia), per Angel Guimerà. — *A propòsit de l' anada dels catalanistas ibèrics al Rosselló*, per Lluís Cutchet. — *Una aubada*, per Francisco Gras y Elias. — *Lo Comte Ulrich* (poesia), per Francisco Bartrina. — *Discurs pronunciat en la festa literaria de Banyuls de la Marenda*, per Justí Pepratx. — *Reynals y Rabassa* (continuació), per Manel Durán y Bas. — *Dol y Esperansa* (poesia), per Matheu Obrador Bennassar. — *Certámens*.

GRABATS. — *La petita*, quadre de Lluís Knaus. — *Exposició local de Tarrassa*, per J. Pahissa. — *L' Antiquari*, per Ginabreda. — *La maledicció del vell cantor*, y *Lo Comte de Habsburg*, esculturas de Guillem Seib. — *La Sopa*, quadre de Melendez. — *La Pesca*, alegoria de T. Knupfer.

CRONICA GENERAL

ENGUANY los tarrassenchs han volgut que la seva festa major fos alguna cosa més que anar un dematí al ofici, y tres nits al casino, associant, com es costum, la tradicional devoció ab l' esbargiment honest en certa manera del ball.

Enguany no va mancar qui concebís la bella idea de donar a la festa major de Tarrassa un lluhiment desacostumat oferint als forasters, apart dels bons tractes que sab fer una ciutat hospitalaria, l' espectacle del avens industrial de una població eminentment treballadora. Tarrassa inaugurarà'l primer dia de les festes sa Exposició local d' indus-

LA PETITA

QUADRO DE LLUIS KNAUS

tria, agricultura y arts, prenent part en ella solament los fills ó vehins de la mateixa ciutat, la qual podia dir á les hores al presentarnos los productes exposats lo que 'ns deya cent vegades y ab veu atronadora 'l nostre mestre de llatí: *totum hoc, totum meum est*.

A la solemne obertura de l' Exposició hi van concórrer les autoritats, corporacions y prempsa de Tarrassa y alguns periodistes de Barcelona; tots plegats vam anar á l' hora senyalada cap al Col·legi Tarrassench, ahont estava instal·lada la Exposició, y després del discurs y memoria que son de rúbrica, y declarada oberta pe 'l senyor alcalde l' Exposició local, vam anar seguint totes les sales del edifici ahont hi havia alguna cosa que veure.

En la secció de Agricultura hi há una bona colecció d' olis, vinagres, licors y vins, essent la darrera part la més notable. En la de Belles Arts y ensenyansa mereixen preferent atenció alguns quadros del malaguanyat pintor tarrassench, D. Francisco Torras, professor de dibuix que fou de l' Escola de Madrid; en la part de labors hi há molta cosa digna de véures y que dona una idea de l' educació que reben les noyes en les escoles y col·legis de Tarrassa. La secció d' Industria, no cal dirho, es la més important de l' Exposició: los teixits de llana hi fan lo principal paper; segueixen les industries auxiliars de la fabricació llanera y no son

escassos los objectes d'altres classes que hi figuran, entre ells màquines de cusir del senyor Escuder y artesonats del senyor Comerma. Una descripció complerta de l'Exposició no vull fer-la perquè allargaria massa; apunto no més lo que 'm recorda aprofitant l'ocasió de consignar en aquesta crònica que l'Exposició local ha estat sens dubte lo mellor que podia fer Tarrassa pera celebrar sa festa major.

Visitades totes les sales de l'Exposició, la comitiva oficial se dirigí a casa la ciutat y de allà a la Fonda Peninsular, ahont fou servit un dinar esplèndit que 's va acabar ab discursos y brindis entusiastes.

**

Volia dir quatre paraules de l'Exposició de Minería celebrada a Madrid, però com ja gayre bé ha passat l'oportunitat, y com que 'ls lectors n' haurán llegit en los diaris extenses ressenyes, podré limitarme a consignar que ha estat notabilíssima y que, segons se veu, Catalunya no hi ha prè pas tota la part que crech que li pertocava: les provincies de Lleyda y Tarragona, diu que no hi han presentat res, y les de Barcelona y Girona molt poca cosa, en comparació de lo que podian. Es llástima, perquè 'ls catalans tenian medis de lluhir-se en la Exposició minera ab los productes de fundició, cristall, y altres que podian donar una prova del nostre avens.

**

Ja que som a parlar d'exposicions digam qu' están molt avansats los treballs de la regional de Valencia; segons se pot judicar a la vista dels preparatius, será cosa notable, distingintse molt especialmente la secció d'Agricultura.

**

Ab una mica més no parlaria d'altra cosa que d'exposicions en aquesta crònica. Los preparatius de l'exposició de Boston me donarian tela llarga, que reservo pera més endavant. Oportunament també 'm tocará dir alguna cosa de la de Munich; per ara basta dir que hi concorren los pintors catalans senyors Alorda, Armet, Casals, Marqués, Masriera (Joseph), Moragas, Riquer, Roig y Soler y Tamburini.

**

En un tribunal d'Hungria se está veyent ara un procés curiós que fa molt soroll en aquella terra, y que ha despertat una polémica molt encesa entre 'ls diaris anti-semítichs y 'l restant de la premsa húngara. Se tracta de la desaparició d'una minyona cristiana que 'l poble fanàtic y supersticiós creu que fou sacrificada pe 'ls juheus fa cosa de quinze mesos en la sinagoga de Tisza-Eszlar. Les declaracions dels testimonis que 'l tribunal ha cridat son molt contradictories; però 'ls acusats sembla que se'n veurian un feix si 'ls jutjes se deixessen portar per la corrent de l'opinió que domina en la part més numerosa (y més poch educada) del poble. Se veu ben clar que algú treballa de valent en fer apareixer als juheus com gent perillosa, qu' emplea en sos sacrificis sang de cristians. Aixó ho creuen molts en aquell país, encara que no vinga a confirmarho cap prova que valga, ni 's fassa notar tampoch la desaparició de les suposades víctimes. De totes maneres los juheus d'Hungria no han d'estar pas gayre tranquils al davant d'aqueix moviment antisemítich que s'ha anat accentuant en aquella terra, y no fora extrany que ab una mica que 's descuydassen los hi costés ben car l'haver-se fiat massa del bon sentit d'un poble que té més que altres una imaginació disposada a exaltar-se fàcilment ab motius tan poch fundats

com lo que ha donat lloch al interessant procés de que 's tracta.

**

Dos distingits artistes catalans han mort durant aquesta quinzena; l'un d'ells es lo notable concertista y mestre de cant don Llorens Pagans, del que LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA 'n va publicar lo retrato y biografía en lo número 68; l'altre es l'aplaudit baix don Agustí Rodas, que havia cantat moltes temporades en lo nostre Gran Teatre del Liceo, dedicantse en sos darrers anys a l'ensenyansa del cant. Tots dos honraren igualment a sa patria ab ses notables dots artístiques, y han fet conèixer ventatjosament son nom en l'extranjer.

**

Dies há que 'ls periódichs barcelonins s'ocupan ab molta insistència del malestar que dona a la ciutat aqueixa plaga de lladregots que l'ha invadida y que porta trasses d'anar creixent cada dia, gracies a la poca vigilanciá dels agents de l'autoritat. Se contan coses que talment fan vergonya; ja no 's parla de descuyt y de poch zel; ja 's tracta de certes complacencies que per dignitat propia hem de negar en absolut y de certs fraternals banquetes celebrats per la gent de mal viure ab assistencia d'algunes persones que podrían suposarse en qualsevol lloch fóra d'aquell; y, en fi, tantes se'n diuen que ja fora hora de que 's dongués satisfacció complerta a l'indignació pública tan manifestament expressada per la premsa de Barcelona. Ja s'ha arribat també al punt de que 'ls periodistes que denuncian tals escándols se vejan amenassats pe 'ls lladres, com si aquí ja no hi hagués més amo qu'ells; aqueixos senyors s'han desvergonyit d'una manera, que aviat hi haurém d'anar barret en má a demanárlos hi clemencia.

¿Ahont som? ¿Quin país es aquest?

Fins ara 'ns queixavam del joch, qu' es una plaga que sembla que no 's podrá extirpar may; ara 'n tenim una de més, y que dona molta materia als periodistes constants en denunciar les calamitats públiques.

**

Un periódich extranjer publica una historietta, ó lo que sia, que vaig a copiar, ara que tot lo que sia parlar de lladres es cosa propia del temps.

Un home de bon aspecte escomet a un senyor y li dona un paper demanantli ab bons modos que 'l llesca. Lo bon senyor s'acosta a un fanal y llegeix lo següent: «Si crida, si diu una sola paraula, li clavó un punyal al cor. Dón-gam tot seguit lo relotje, la cadena y 'ls diners, y fassá 'l seu camí.» Lo senyor entrega lo que li demanan y camina depressa en direcció contraria al lladre; troba a un agent de la autoritat, li conta 'l cas, lo lladre es perseguit y va a dormir a la presó. Vé 'l dia del interrogatori y l'acusat escolta tranquilament los cárrechs que li fa 'l jutje, tot entretenint los dits ab la cadena del relotje robat. Acatada l'acusació s'aixeca 'l reo y diu en correcte estil qu'ell no té instrucció, que no sab de lletra, que va trobar un paper per terra, que va demanar a un senyor que 'l llesgís, y que 'l senyor ho va fer calladament, donantli tot seguit lo relotje, la cadena y la bossa y anantsen depressa sens donarli temps de referse de la sorpresa ni de preguntarli lo que significava aquell misteri. Lo reo diu que va pensar que aquell paper tenia algun valor y que 'l relotje y demés li va ésser entregat en recompensa de la troballa que havia feta. Lo tribunal escolta atentament y l'acusat fou absolt.

JASCINTO LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

Testa de noya

Entre las moltes creacions especialment de l'escola alemanya, que reproduhint tipos de noys y noyas, sembla que trasladen a la tela tot lo candor y exuberancia de vida que anima sos ulls y tota sa expressiva fisonomia, Lluís Knaus en lo tipo que reproduhim, ha imprés totes aquestas qualitats en grau superlatiu.

No es possible esguardar sense simpatía aquesta bonica é ingénua cara, y esguardantla sembla que s'espera algun d'aquells conceptes originals y sobre tot verídichs, puix ja los antichs digueren: *Ex ore infantium veritatis*, ó sia de la boca dels noys brota la veritat.

Exposició local de Tarrassa

No podia manifestarse indiferent la IL·LUSTRACIÓ CATALANA, davant de la lluida Exposició oberta en la industriosa ciutat de Tarrassa, y per lo tant al presentar avuy una vista de las instalacions, crida ab gust l'atenció respecte a tots quants articles y publicacions s'han ocupat en posar de relleu las moltes industrias y objectes notables que han fet gala dels avensos del país en lo ja repetit públich concurs.

L'antiquari

Lo grabat qu'ab aquest títol donem avuy a nostres abonats es reproducció d'un dibuix a la ploma degut al jove Sr. Ginabreda que, baix la direcció del reputat mestre Sr. Moragas, perfecciona sa carrera artística. Las qualitats que 's descubreixen en aquest jove fan esperar que d'aquí poch temps colocará son nom entre 'l d'aqueixa pléyade de dibuixants que honran lo nostre país.

La maledicció del vell cantor.—Lo Comte d'Habsburg

Pera que millor se conega lo mérit extraordinari del modern escultor alemany Seib, presentem junias las duas esculturas, algun tant similars, mes prou diferents atentament consideradas, en las que se descobra una má verament mestre, com ho es la de Guillem Seib, pera fixar un assumpto y donarli vida ab un curt número de figuras y principalment ab l'expressió del rostre y accionat del cos.

En lo preciós grupo titolat «Lo Comte d'Habsburg» es magnífica la figura del jove progenitor de la casa d'Habsburg de la que provenen los actuals emperadors d'Austria, prenent las regnas del cavall que cavalca un vell y verable monjo que porta lo combregar, qui sab a quin enriscat recó de las montanyas alemanas. La gravetat y bellesa senil de la fisonomia de l'admirat monjo que reconeix al ilustre Comte, son no menos agradables que la vivacitat de la del minyó que l'acompanya com escolá; y res dirém de la perfecció de la musculatura del nervut corcell, puig está a la vista son acabat contorn y lo detingut estudi ab que está treballat.

No menos recomenable es també l'altre grupo ahont las figuras y lo corcer están modelats ab tota perfecció y la conmovedora figura del jove ferit está perfectament posada sobre la cavaladura, aixís com es expressiu y digne l'actitut del que agradosament l'ha socorregut

La Sopa

La diaria distribució de la sopa a las dotze del mitjdia en los claustres ó porterías de molts convents de frares, donava lloch a diferents escenas de gran interés pera lo atent observador,

referintse á una d' ellas Melendez, en lo her-mós quadro que reproduhim.

Las fanfarronadas de la hidalguía espanyola, que tant al viu retratá Cervantes en algunas de sas novelas exemplars y en son *D. Quixot*, extremada en la manera de vestir y en sas costums de gran tono, encara que fossen sas calsas tenyidas, sas golillas de paper y escaroladas, y lo coletó apedassat sota la capota; no deixava de tenir molts concurrents á la sopa conventual, que portavan sota de son jipó la cassoleta y en sas calsas la corresponent cullera. Alguns s'embaulavan á corra cuyta la sopa davant de tothom á la portería, si be cercavan un reconet algunas voltas, y altres entravan en lo claustre ahont á solas despatxavan també la minestra més que depressa, essent molt fina l'observació del senyor Zugasti en lo quint volum de sa obra, *Lo Bandolerisme*, ahont diu que alguns de aquells fatxendas y pobríssims hidalgos, portavan sa negra honra fins al punt de dir als reverents y sagacíssims frares: que no prenián pas la benhedida sopa per dura necessitat, sinó per devoció y pera manifestarse humils, donant exemple, mortificantse més aixís que si portessen á ran de la carn un molt aspríssim cilici.

La pesca

Lo distingit pintor Knupfer, ha tingut la felís idea de representar una alegoría de la pesca, per medi d' alguns noys que portan lo trident, las xarxas y altres útils pera aquesta peculiar y primitiva industria, fent al mateix temps que alguns d' aquests noys juguen ab los peixos poch há extrets del aygua y per lo tant encara ab vida.

Las figuras estan ben posadas y repartidas sobre lo fondo de boscatge, tot es alhagador en aquest quadro y sa entonació es també brillant y franca, segons requeria l'assumpto y la manera ab que está presentat.

EDUART TÁMARO.

EXPOSICIÓ LOCAL DE TARRASSA

Al motiu de la festa major que la ciutat de Tarrasa celebra anyalment y que enguany tingué lloch los dias 1, 2 y 3 del corrent, s'inaugurá en lo primer d' aquests una exposició local, en lo Colegi Tarrassench, ahont ha permanescut visible pel públich fins avuy.

En ella no s'hi admeteren més que productes tarrassenchs ó dels fills de dita ciutat, que, permaneixent allunyats d' ella, volgueren presentarlos á dita exhibició. Com tots s'apressuraren á correspondre á la invitació feta per la Junta directiva de la mateixa, qual presidencia estava confiada á D. Ignaci Amat, secundantlo 'ls senyors Cadevall, Palá, Ubach, Morral, Salvans, Cortés y Sala (D. Alfons) com á secretari, se portá á felís terme d' una manera digna á pesar de la perentorietat del temps, essent visitada per moltíssimas personas, que no 's cansaven d' admirar, sorpresas agradablement, los avensos ostentats pels tarrassenchs, los quals demostraren las aptituds may desmentidas en tots los rams de la activitat humana.

No es estrany, donchs, que ab son decidit empenyo logressin ferse acreedors á las justas mostrás de simpatía que 'ls hi demostrá tothom, presentant sos objectes tal com eran, ja que la falta material de temps los hi privá ferho d' altre modo en una exhibició que be 's pot calificar d' improvisada; debentse á sos valiosos esforços que tingués l' éxit inesperat que hem manifestat abans, com podrá veure 'l lector que 'm dispensa la honra de llegir aquestas quantas ratllas escrites d' impressió, després de la visita

efectuada al local de dit certámen del treball y de la inteligencia.

Tres seccions compregué y foren: Bella Arts y Ensenyansa; productes de la Industria, y 'ls de la Agricultura.

En la primera, dividida en material pera la ensenyansa de las Ciencias y aplicació de las mateixas; pinturas al oli, al pastel, aquarelas y dibuixos; esculturas, arquitectura, projectes, copias de monuments, estudis, detalls, etc.; grabats en metall, fusta y pedra litográfica; dibuixos, modelos pera decoració d' edificis, Arts Cerámicas; treballs caligráficos; fotografia; impremta, llibrería, modelos de tipografía, litografía y encuadernacions, treballs al ganxet, puntas (blondas), brodats, flors artificials, objectes de punt y passamanería, hi figuravan una xeixantena d' expositors, entre quals produccions s'hi contavan 24 quadros y 2 esculturas del malhaurat D. Francisco Torras, deixeble que fou de la Academia de Bellas Arts de Barcelona, pensionat á Roma y catedrático de la Escola de Pinturas de Madrid, y agrupacions d' objectes y treballs dels diferents colegis de noys y noyas de Tarrassa, que donavan una proba ben patent dels avensos á que ha arribat dita ciutat en lo ram d' ensenyansa.

En la segona secció, ó siga la d' industria, un centenar d' expositors se disputavan lo mérit en la bona elaboració y confecció de sos rentats de llanas, tintorerías, filats, llanas y barrejas (mezclas), com per los cuyros, cardas, llisos, pintas pera la fabricació; productes químichs; teixits de llanas y *mezclas*, aprestos de géneros; teixits de cotó en varias formas; sastrería, modistería, camisería, cutillas, etc.; tapisería y matalasserie; ferrería, serrallería, arcas pera caudals, básculas, llits de ferro, útils pera la industria; máquinas pera la mateixa, entre las quals n' hi havia de molt notables y tan ben fetas com al estranjer ó millor, máquinas de vapor, de cusir, ferramentas y eynas del treball; objectes de llautana, zinch, plom, estany, aparells de lluminaria y canonadas; treballs dels metalls per fusió; objectes de terra cuyta, rajolas y paviments; objectes de marbre, pedras de tota mena pera decoracions y adornos; materials pera construcció d' obras; ebanistería, fustería y tornería; objectes de seller y calsat; confituras, conservas, xocolata, pastas pera sopa, objectes de cerería y savons comuns.

La secció d' Agricultura representada per una cinquantena de expositors que exhibian sos cereals en gra y en pois, llegums, tubercles y forratjes; productes forestals, nous, ametllas, fruytas; olis, vins, vinagres, ayguardents, licors, pipería (botám); horticultura y jardinería donava una bona idea dels productes de la terra d' aquella comarca del Vallés y del esperit d' anar endavant que la anima.

Aixó es, á vol d' aucell, com se diu, la somera relació del improvisat certámen agrícola industrial y artístich organísat en la ciutat de Tarrassa, única y exclusivament per sos fills y qual recort ha de deixar imperecedera memoria en los anys de la ciutat que l' ha portat á felís terme, demostrant que no en va se la conta entre las preferents á Catalunya y fent desaparèixer als ulls dels foráns que la industria en compte d' estar renyida ab la Agricultura y Bellas Arts, com molts suposan, corra tan agermanada ab ellas, que fins s'hi confon.

LA IL·L·STRACIÓ CATALANA, donchs, no pot menos de felicitar-se, felicitant als tarrassenchs per haverli donat ocasió l'agrahiment á que 'ls hi es deudora per las mostrás de galana simpatía ab que l' ha distingida invitantla pera un acte tant del seu agrado.

FRANCISCO X. TOBELL.

AYGER

I

Las serventas hermosas
per encendre las llantías s' aixecavan
de puntetas, ayrosas;
sos brassos se trobavan
y 'ls llarchs penjolls dels bracelets dringavan.

Altras, voltantla, mudas,
son las cabell en pluja d' or desfeyan
vora 'l lilit assegudas;
y xiuxejant somreyan
y un bes furtívol en las mans li feyan.

O en dansa adormidora
brandejavan lo cos per l' ampla sala,
acompanyantse al hora
d' un esturment qu' exala
bronzits estranys com veus de la cigala.

Quan ja totas fugiren,
y als plechs fumats de la macissa volta
sas ramors s' estingiren,
Ayger s' alsa resolta
del lilit de verge en sos cabells envolta.

Al finestral d' alzina
tot just sa má de llir las portas bada,
quan á sos peus s' inclina,
banyat per la rosada,
colós guerrer de fréstega mirada.

Y ella al setial cayguda,
y ell de jenolls, veyentla ruborosa
per sos brassos retuda,
ab la veu tremolosa,
tingueren esta plática amorosa:

—Si m' aymessis encara,
á entrar per la finestra no vindrias;
sens amagar la cara
per la porta entrarias,
y ja als peus de mon pare 't trobarias.

Quan torni de la guerra,
vas dir, li contaré nostra ventura:
¿si 's troba en esta terra,
ton llabi, cóm s' atura?
¿quí ets tú que tens pahor de la llum pura?—

Ell li respon mirantla
per baix de las parpellas condormidas;
á cada mot besantla,
las duas mans unidas
entorn de sas espatllas enrojidas:

—No tinch torras ni ensenyas,
son los llops mos vassalls, m' antiga casa
tant sols las duras penyas,
mon companyó l' espasa,
mon deu ton cor que tot lo ser m' abraza.

Si tal com so en est dia
fins á ton pare m' acostés ¿oh dona!
en terra 'm clavaría
com á serpent fellona,
al pés ferit de sa punyenta ascoña.—

Y ella á pregar tornava,
y 'ls llabis d' ell altras rahons li deyan;
y en tant que 'l temps volava
en la paret se veyan
sos cossos enllassats que un ombra feyan.

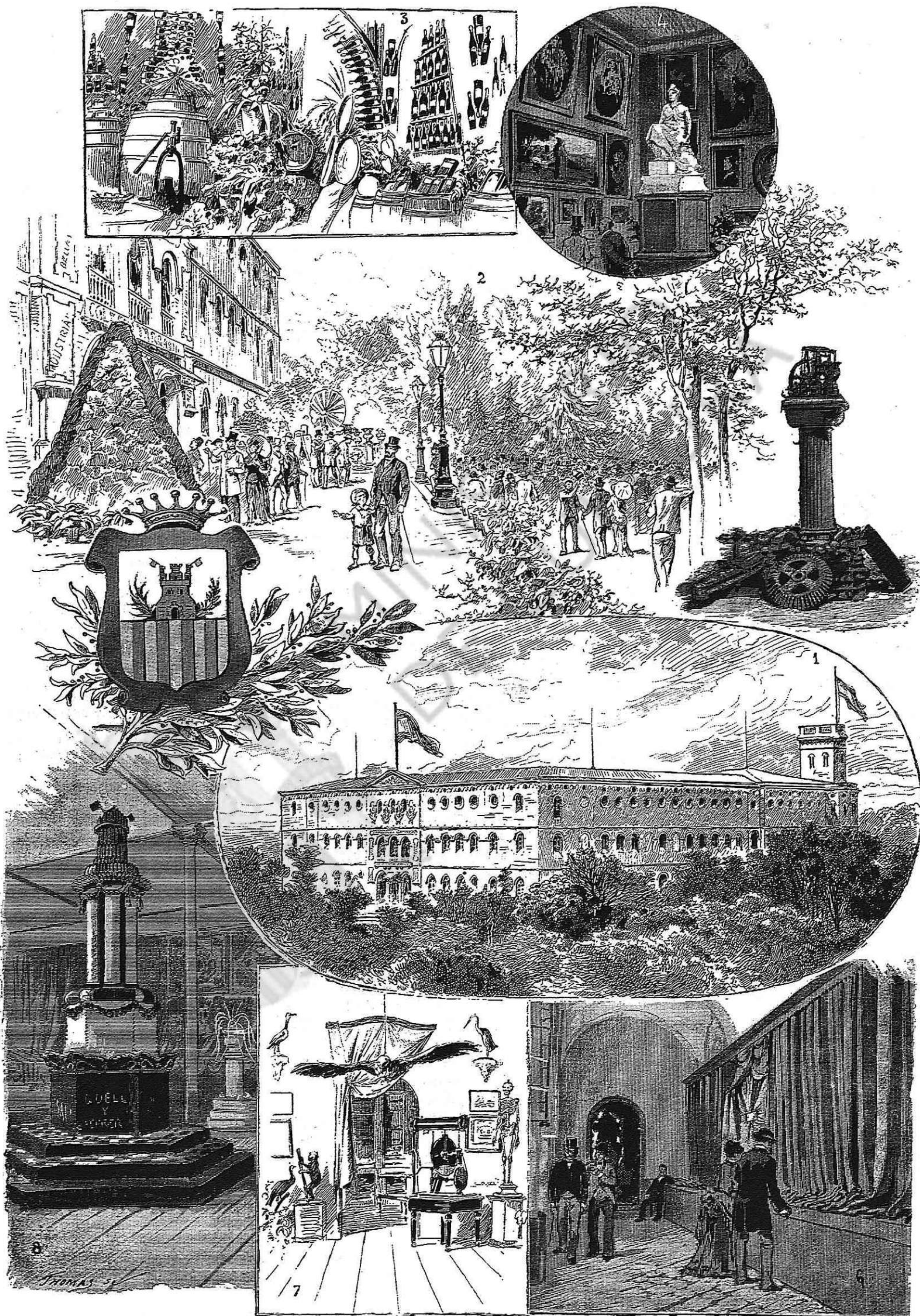
II

—Avuy de llunyas terras
los nobles son vinguts;
al rey en mitj la plassa
l' adorarán cayguts:
puig que al rey may has vist, ma dolsa filla,
y ets de mon nom pubilla,
á pagarli vindrás ab mi 'ls tributs.—

Lo comte de Golmara
li parla aixís á Ayger:
ell puja á un troter negre,
ella á un nevat troter;
y obrintse pas en mitj de sa mesnada,
com duts per la ventada
fan estremir las pedras del carrer.

Ja sonan las trompetas;
gran jorn avuy será:
qui plora cal que riga,
que ho mana 'l soberá:

EXPOSICIÓ LOCAL DE TARRASSA

1. Exterior del Col·legi Tarrassench. — 2. Entrada principal y exposició de llana blanca y negra, en estat suard (brut), de carbó vegetal, marbres, pedras artificials y adornos ab guix, fusta de construcció y bombas mogudas per molí de vent.—Concerts vocals é instrumentals en lo *parterre*. — 3. Secció d'agricultura. — 4. Bellas arts. — 5. Fundició y maquinaria, grupo de la casa Abelló y Comp.^a — 6. Secció de teixits de llana. — 7. Secció d'ensenyansa. — 8. Columna d'honor dels tintorers y fabricants de plats.

L' ANTIQUARI

DIBUIX Á LA PLOMA DEL SR. GINABREDA

mes ay, la gent per los carrers mormura:
—¿Cóm Deu sos llamps atura!
¿Per qué no enfonza 'l trono del tirá?—

Bell mitj de la gran plassa
hi há empostissat sever:
al lluny soldats lo voltan,
los nobles al coster;
en alt lo rey sentat devant d'un' ara,
enrevoltant sa cara
lo perfum blanquinós del encenser.

Los caballers li besan
los llampegants vestits;
—Tu ets rey y ets pare nostre!—
li van dihent rendits.
Mes tots los cors enfurismats glateixen,
las galas s'enrojeixen,
y 's parlan tremolant avergonyits.

—Es deu de cels y terra!—
s'exclama un sacerdot.
Entre la gent tot d'una
s'aixeca un avalot:
—Pas! pas!—Y en duas onas se separa,
y Ayger ab lo seu pare
pujan la rampa ab los cavalls y tot.

Tremola 'l rey de rabia;
tothom ha reculat;
al comte y á sa filla
ja 'ls mira al seu costat;
y avans que puga asserenar la cara
lo comte de Golmara
mitjant del pit lo ferro li ha clavat.

—¿Que heu fet mon pare!—Filla,
la taca ab sanch se treu!—
y cara amunt lo tomba
feréstech ab lo peu.
Y en tant qu'ella ha caygut esblanquehida,
al comte tothom crida:
—Visca 'l nou rey, que 'ns venja en nom de Deu!—

Mes ell en lo cadavre
posant las mans y 'ls ulls,
li arrenca ab la corona
manyoch de negres rulls,
y l'ensantla entre mitj de la gentada
que tomba agenollada,
trona per sobre 'ls onejants mormulls.

—Rassa vil que 'l sufrias,
de tu ni rey ni res!—
y al enveynar lo ferro
sa dolça filla ha prés.
Munta á un cavall, y atropellant quant toca,
per la pendient s'aboca...
y 's pert en l'horisont per sempre més.

ANGEL GUIMERÁ,
Mestre en Gay Saber.

Á PROPÓSIT DE LA ANADA

DELS

CATALANISTAS IBÉRICHS

AL ROSSELLÓ

DEHIA l' rey En Martí, fa prop de cinch cents anys, que no hi havia en lo mon un poble tan libre com lo poble catalá; y aixó ja ho havian dit ans que ell altres monarcas de Aragó.

La llibertat es sens dubte una cosa bona, quand s'en sab ben usar; essent per altra part cert, que si per l'abús possible deixan d'adoptarse principis generalment saludables, ni la existencia humana s'concebeix. Lo calor del sol es essencialment necessari per la vida del univers, y no obstant ¡quántas víctimas causa aquest mateix calor!

En lo present sigle, tan diversament calificat, tan singular, y que per'la eterna lluyta entre lo bé y lo mal ha proporcionat instruments incomparablement més poderosos que l's de totas las épocas passadas, per la maravellosa facilitat de comunicarse l's habitants de diferents païssos se reuneixen ara més fàcilment los hòmens de nacions distintas y apartadas, que en temps an-

teriors los de una mateixa provincia. Y es més, avuy lo pobre treballador, viatja ab moltíssima més promptitut que l' príncep d'altres dias. Comparar lo modo vell ab l'actual, es demostrar una vegada més ab quanta veritat diu l'Es-critura, que Deu ha fet l'home semblant á Ell mateix; es dir, que l'ha dotat, á pesar de la immensa distancia que, per altra part, sempre ha de separarlos, de rahó, d'esperit, fins á cert punt creador.

Es donchs natural que actualment tinguen lloch tants Congressos, tantas reunions d'hòmens vinguts de totas las parts del mon, á fi de tractar de materias per quiscú d'ells especialment interessants.

Fa poch, hi ha hagut en Montpeller, ciutat de tradicions venerandas, un nou Congrès de sab-bis en llenguas romanas, al mateix temps que aplech d'inspirats poetes, acostumats á cantar en eixas mateixas llenguas llurs propis sentiments, ó encara las gestas de llurs predecessors. ¿Qui pot trobar estrany que los fills celebren las virtuts dels pares en lo parlar natíu? ¿Per ventura no se havian de sentir perfectament satisfets los antichs capitans de las hosts catalanas, ohínt narrar llurs fets en l'idioma de Muntaner, de Desclot, ó de Jaume lo Conqueridor? Be coneixia l'home d'Austerlitz la llengua de Corneille y Montesquieu; però així que la conversació s'animaba, encara que fos ab francesos que no compreguessen més que llur propi parlar, acostumaba á servirse molt d'aquell que li havia ensenyat sa mare Leticia.

Ja podeu cantar, poetes, en la llengua de infancia dels vòstres héroes, y esteu certs que los seus cors palpitiran més fortament al ohirvos, que empleant tot altre idioma, per molt coneixedors que de ell sian. Per altra part, vòstres cants, en qualsevol llengua en que vullau compòndrel's, sempre son un noble fruyt. No es pas aquest ó l'altre instrument de que s'serveix lo agricultor que fa principalment la preciositat del producte. Encara que Mireio no se esgrigués en la llengua oficial del país de son autor, no vacilá pas Lamartine en calificar lo poema de obra homérica.

També fa poch que 'ls catalans de França, y sens cap classe de sospitosa tendencia, política ó social, enamorats de la llengua que encara l's ensenyan las suas mares, formularen lo generós desitx de obsequiar en llurs propias casas als catalans d'aquesta banda; y si solem atendre com correspon á las mostrats de galanteria que soviny nos donan los nostres bons amichs de Provença y de tota la terra llenguadociana, hauria sigut inexplicable estranyesa no fer lo degut honor á la cortesia de uns vehins units ab nosaltres, de temps immemorial, ab los més sagrats vincles de familia. Y per cert que l's convidats han quedat perfectament contents de haver anat á la festa, perque may se podrá véuer recepció més cordial per part dels rossello-nesos, més franca espontaneitat, més oberta manifestació d'honrosos sentiments.

Certament no pot esser més estret lo parentiu; però consolemnos recordant que son molts los parents destinats en aquesta vida á separarse.

La separació fou poch voluntaria, no hi há dubte, y encara que ocorreguda fa prop de dos centurias y mitja, per nosaltres sembla d'ahir.

En teoria no es pas gayre difícil fer lo cor fort, presentarse ab ayres de cosmopolita, y donar per cert que tot lo mon es patria, no essent pas tots de pobre ingeni los qui aytals máximas predican; però la realitat es que no per aixó, generalment parlant, deixa de existir ar-relat en las entranyas un quelcom que fa en-tristír, quand se tracta de certs cops soferts per

la terra que guarda l's ossos d'aquells, á qui, després de Deu, debem la vida.

Lo sentiment de patria es inherent á la nostra naturalesa, y fasses lo que s'vulla, aquest es inextingible, si be se ha de convenir en que certa classe d'educació pot refredarlo molt.

Ab tot, lo autor del present escrit, deixant perfectament libre á cada hù lo dret de lamentar com be li semble lo tractat de 1659 que 'n diuhen dels Pyreneus, sens olvidar per aixó que hi há cosas que en ellas mateixas portan la aflicció y lo dol de l'ànima, ans regoneixent ab complerta franquesa que en efecte massa cert es que á vegadas *sunt lachrymæ rerum*; ab tot, al anar al Rosselló los catalanistas d'Espanya no han pas anat á fer estéril declamació, vá sentimentalisme, ó qualsevol altra cosa que ni remotament puga semblar perturbadora.

Aquí hi ha hagut un mer fet d'hospitalitat, fet que no hi há dubte té per causa principal un orígen comú y un comú idioma, però no hi há, no pot haberhi res més; lo contrari, segons ja tinguerem oportunament l'honor de advertirho, no haguera sigut digne dels invitats, com tampoch dels invitats. Los qui han anat á Banyuls, á Elna y á Perpinyá, no tenian pas missió de fixar ó modificar límits internacionals, eternament alterables segons las vicissituds dels temps, segons las forçes y las corrents que sólen influir en la sort dels imperis; deixan la diplomacia per'los diplomátichs, son gent del franch parlar, y no del art que molt difícilment pot prescindir del dissimulo ó la secreta pensa. Los catalanistas s'han juntat en terra del Rosselló, per dirse obertament y sens cap segona intenció los uns als altres, que venint d'uns mateixos pares, no es sinó molt natural que l's agrade en-rahonar entre ells de llur passada vida y del alt nom que en la Historia ténen. Lo resultat definitiu de las conferencias havia d'ésser indispensablement aquest: convenir uns y altres en que los nostres progenitors fóren realment, segons está escrit en los Anals dels primers pobles d'Europa y nó en los Anals de casa solament, il-lustres durant tota la Edat Mitjana; essent tinguts com á bons mestres en las arts de la pau, com á valents soldats en totas las funcions d'armas, per mar com per terra; parlant y escriguent una llengua que solament ha pogut menysprear la vanitat, unida á la ignorancia.

Y aqueixa aptitud dels vells catalans, universalment reconeguda, anaba acompanyada d'un molt intens sentiment religiós, que en tots los actes de la vida s'revelaba. A més de la tan general fórmula: «En nom de Deu sia notori,» avuy mateix, en algunas encontradas, sobre tot de l'alta montanya, al accedir pares y mares á peticions de llurs fills per anar á certs punts, encara diuhen: «Aneu, en nom de Deu.» Ningú dirá dels nostres passats, que ab ménos religió se n's presentarian més grans. ¿En qué disminueix la grandesa d'aquells intrépits capdills, vérs lleons en las batallas, lo contemplarlos ans de la lluyta demanant á genolls l'auxili del Cel á favor del bon dret? Ben poch coneix lo cor humá qui no veja que la confiança en un Deu de justicia ha de aumentar, com en efecte aumenta, la confiança en lo bon éxit d'una empresa en que ha d'haverhi vencedors y vençuts. Y los més grans generals diuhen lo mateix. Aquells per'qui la justicia sia en las societats de hòmens tan sols una vana paraula, be se compren que eliminen lo Sér considerat com á primera font de justicia. Los cronistas de la velluria, escriuhen á vegadas, al tenir que donar compte de certs esforços béllichs exclusivament propis de gent molt viril: Tal jorn «los nostres féren tot có que hòmens poden fer.» Y aixó que n's diuhen los senzills escriptors de la

nostra terra, ho regoneixen perfectament exacte historiadors estrangers de la més justa fama. Hi ha qui creu que la idea de un Deu creador es contraria al progrés de la humanitat; debem consideració a tota crehència honradament professada, però debem consignar igualment la alta religiositat dels nostres pares, que en res impedia, al contrari, llur amor al progrés.

Nó, cap rassa industrial y treballadora ha manifestat major força d'esperit religiós, unit al esperit batallador, quand ha sigut necessari fer treball de guerra. En aquest cas, la energia de la destrucció ha sigut proporcionada a la energia productiva. Lluny de mí la pretensió ridícula de voler ensenyar als bons catalanistes rossellonesos llur propia historia, que molt millor que jo coneixen, sobre tot tenint com tenen las obras d' Alart, Gazanyola, Puiggarí, Vidal, y encara altres, entre 'ls quals naturalment Henry (1), però be me ha d' ésser permés recordar que además dels Arxius de Perpinyá, tan interessants, tan rics, sobre tot en lo pertanyent al comtat del Rosselló, hi há en Barcelona l' Arxiu general de la Corona d' Aragó, ahont se conservan á centenars, autèntichs y voluminosos escrits de l's pobladors antichs de aquella terra, patentisant de la manera més clara y mes irrecusable la bona sanch, lo valor soberá de la mateixa gent, y proclamant ab la major elocuencia la gloria de llur capital, Perpinyá la Fidelíssima, baluart lo més ferm per l'espai de moltes centurias contra exércits invasors. En aquells temps Perpinyá, segons es ben sabut, era un rich centre de fabricació de draps, com poch n' hi havia en Europa de més bona anomenada; y aquells senzills obrers del art de la llana, sens parlar aquí d' altres industrias, sabian transformar-se en los dias de perill, quand los cridaba lo deber, en militars espléndits. Tal era la justa fama que de valents y de disciplinats tenian los rossellonesos, que los guerrers de més talla tenian á molta gloria tancar-se voluntariament dintre de la tan probada vila, sols per' poder experimentar personalment de quina manera pobre gent de oficis, generalment considerats com poch ennoblidors, sabian portarse devant de l's enemichs més temibles, encara que fossen exclusivament consagrats á feynas marciais.

Tal era la atmósfera moral allí llavors regnant, que sota l' vestit d' obscurs parayres, se trobaban en las grans ocasions cors de verda-ders cónsuls romans; no essent pas estrany que los seus magistrats municipals portessen ja lo nom de Cónsuls, equivalent al de Consellers en Barcelona; coneixent be uns y altres lo alt sentit del sagrat *Caveant*...

¿Quí era Blancas ó Blanca, lo del ánima realment forta, encara que vulgan donar per dubtós lo gran fet per lo qual lo admira fa algun temps en los teatres lo públich de Barcelona, grácias á un dels nostres més inspirats ingenis? era un burgés honrat de Perpinyá. Sembla que la familia Blanca havia sigut ennoblida per altra valentia en armas demostrada molt ans del 1474; però per regla general, quand un home vingut de la plebe humil, á força de bon judici, y á força de treball de bona lley, arribaba á tenir una fortuneta, per reyal privilegi solia ésser declarat burgés ó ciutadá honrat; y aqueixa era ab freqüencia la noblesa de ciutats y vilas re-yals, á qui solian mirar un poch de reüll, ab no molta consideració, los alts barons del feudalisme.

Y no tenian aquestos tanta culpa com pot semblar á primera vista. Be s' compren llur menys-

preu per lo que eixia de l' industria y del comer; es dir, de la economía, de la paciencia, de la sobrietat, de la previsió, de la perseverancia, de la fidelitat á la paraula. Tot aixó no era sinó molt lògich; ells tenian los instints dels animals de presa que en los seus escuts generalment ostentaban, car la sua industria y lo seu comer era exclusivament la guerra. Per có adoptaban per símbols áligas y falcons, ó respecte á bestias terrestres, las que se distingian per igual temperament. Y així vehem que al rey en Jaume Primer, íntimament, profundíssimament convençut de que lo comer y la industria manufacturera son fonts perennes de prosperitat, sens olvidar per aixó la deguda importancia de l' agricultura, en contraposició de aligots y de esparvers, l'hi agrada per emblema lo modest rat penat. Aqueixa es la clau que fàcilment explica la incessant divergencia entre los nostres antichs reys y los rics homes de la forta armadura, la noblesa purament militar. Los reys representan principis socials completament distints dels quins animan als senyors de las garras de ferro, que significan la desigualtat entre l's hòmens, representant casi exclusivament la força material, y encara á vegadas la ignorancia. D'aquí prové que ha pogut dir-se, no sens motiu, que donaban y fehan escriure ordres que soviny ells mateixos eran incapassos de llegir.

Així no ha de estranyarse hi haje qui, acostumat á tractar de molt prop als nostres monarcas ab lo major respecte, no en mostre gayre envers los magnats feudals. Arnau de Vilanova, mestre de Ramon Lull, y metje al mateix temps que amich de Pere l' Gran; Arnau de Vilanova, alta figura, ab molta rahó entre las més emicients venerada encara avuy en las primeras escuelas de Europa, ha deixat escritas sobre la classe d' hòmens que n's ocupa aquestas singulars paraulas: «Los seus caballs son més nobles que ells.» Y aquí deu advertirse que aquesta frase no es pas de las més dures que sobre lo mateix assumpto escrigué Arnau.

Sens dubte la afirmació es massa absoluta, sens dubte hi há molt que dir en favor de una gloriosa classe que té, mirat imparcialment tot, prestats á la causa de la civilisació serveys grandíssims; sens dubte es encantador lo espectacle ofert en llurs castells per generosas damas, protegint laudablement la poesia, presentantse com novas vestals, tal es lo zel que per la conservació del foch sagrat demostran; però es cert al mateix temps, que, degut principalment á la trista condició humana, arriba una época en que aquells orgullosos trepitjadors dels petits començaren á contrariar la marxa regular de las nacions, ab lo mer fet del menyspreu que ja mostraren los romans sobre tot lo referent á classes de comer y de industria; y quand aixó té lloch, quand hòmens gosant de grans privilegis per defensors naturals de la terra, se tornan opressors sistemàtics de la mateixa, quand los pastors se tornan llops; lo bon sentit, illuminat per la tradició, per lo recte criteri històrich al mateix temps que filosófic, y encara religiós, eternament protesta contra semblants mudansas.

Los nostres nobles, en general, no fehan sinó lo que han fet y farán en tot temps y en tot régimen, los hòmens de poder; abusar del poder. En quant al despreci per' los més inferiors ó més débils, en los celebrats versos de la Eneida trobam grandiosament formulat lo sentiment á que n's referim, quand l' immortal mestre recomana als seus compatricis, que deixin per gent menys ben nascuda l' exercici de tot art que no sia l'art soberá de la guerra, y de la dominació universal:

*Tu regere imperio populos, Romane, memento
Parcere subjertis et debellare superbos.*

Aquí tenim clarament y ab magnífica altivesa exposada la filosofia, manifestat lo pensament enter dels successors de aquells bessons, á qui criá la lloba; cap altre ofici per ells que posar lo jou á tot lo mon, sens permetre en cap part més superbia que la romana. No hi há dubte que l' poeta aconsella la clemencia ab los sotsmesos, però en general no s' segueix lo consell sinó en quant está conforme ab l' interès de Roma ó dels seus generals; y aqueix desdeny per' lo treball de la pau ja l' tingueren los grechs, manifestántlo de una manera ben explícita sos més brillants ingenis; tot lo qual, sino justifica, serveix per' explicar la idea generalment culminant de la gent de força pura. Sols que si dintre del principi del paganisme podia ésser permés als més privilegiats y generosos esperits ensenyar ab la millor intenció, com Virgili, certas teorías, lo principi cristiá, sincerament practicat, no s' avé gayre ab aytals latituts, y obliga als forts á més modestia, al ménos á més prudencia.

De tots modos, las classes industrials post-christianas, en moltes parts constituïdas en governs monárquichs ó no monárquichs, fortas ab la idea evangélica, y baix lo patrocini dels seus Sants respectius, enemichs de tota violencia, arriban al fi é emanciparse; donantse així al mon per primera vegada lo singularíssim exemple de una doctrina de humilitat, de pregaria, de resignació y de pobresa laboriosa, predominant sobre l' orgull, la força y la riquesa.

Lo principi cristiá, á pesar de la absurditat, de la patent follia que en ell vehian los sabis de la ciencia humana, havia de triunfar, y ha triunfat. L' operari de la nova lley ja no es l' operari antich; lo treball manual modern pot enorgullirse ab un patriciat que té los seus llibres d' Or, fonamentats sobre obra no gayre ostentosa, segons aixís ho ensenyan los Anals de Venecia, de Florencia, de Génova y altres ciutats il·lustres en distints païssos; tot lo qual es naturalíssim, puix que los primers deixebles de Jesuchrist, y Jesuchrist mateix, se n's presentan com pobre gent d' ofici, menestrals ó simples jornalers, que ensenyan als senyors del univers, á las primeras familias de la ciutat eterna, lo verdader sentit de las paraulas *dignitat, fortaleza, generositat, honor y vér senyoriu*. Sant Pau, lo gran Sant Pau, l' apóstol dels gentils, tot anant per lo mon fent tendas de campanya, ensenyaba en práctica com en teoria als més distingits nobles hereditaris de la época, molt millor que Juvenal, qué es lo que en realitat se ha de entendre per *noblesa*.

LLUIS CUTCHET.

(Seguirá)

UNA AUBADA

HISTORIA VULGAR

HERA una hermosa nit d' estiu entre la diada de Sant Joan y la de Sant Pere.

Tenia peresa d' anar á dormir, y voltava 'ls amples arrabals de ma benvolguda ciutat natal, entregantme per complert en aquella hora, en mitj d' aquell gran repós y quietut, pels lliures espays imaginaris de mos somnis de color de rosa engarlandats de tendres il·lusions.

Tothom dormia. Quietut á la terra, quietut al cel, quietut per tot lloch. La lluna rabejava ab sa blanca llum las blancas casas; y aquells carrers drets, amples, deserts, ab los fanals

(1) Los noms aquí escrits, tots del present sigle, son perfectament catalans, y semblaria que lo de aquest distingit historiador del Rosselló no ho es tant, però hi há en Catalunya també *Henrichs*.

LA MALEDICCIÓ DEL VELL CANTOR

ESCULTURA DE GUILLEM SEIB

apagats, las portas barradas, y tancadas las finestras y balcons, semblavan á la claror de la dormida lluna un fossar ab sos fornets, ab sas capellas, ab sos panteons y demés accessoris d' una ciutat dels morts.

Y era aixís : detrás de cada balcó hi havia una sala ; á la sala, una alcoba ; á cada alcoba, un llit ; en lo llit, una ó duas personas dormidas, entregadas al repós, llargas, estiradas, vivint en un altre mon y sens donarsé compte de

sos actes. Lo son y la mort son germans ; una ciutat de nit, abandonada al repós, y un fossar, també son iguals.

Aixís pensava y aixís meditava, quan vaig sentir de sopte 'ls acorts d' una guitarra y una veu dolça, apassionada, ungida de sentiment y plena d' expressió.

Era una aubada.

Reus es la terra dels artistes, de las festas populars, de las bromas de Carnaval, dels idilis

del camp, dels pronunciaments polítichs y de las aubadas d' amor.

Los dissaptes á la nit en cada carrer té lloch una aubada. No hi há barri que hi falti 'l seu aficionat de guitarra, de flauta ó de violí, com may falta un cantador al peu de la finestra de la desveïllada xiqueta enamorada.

Tant al estiu com al hivern, aqueixos concerts al ayre lliure no s' interrompeixen may. Me recordo que una nit que glassava vaig sen-

LO COMTE D' HABSURG

ESCULTURA DE GUILLEM SEIB

tir en mon carrer la dolsa veu d' uns instruments de corda que acompanyavan aqueixa corrandà, tan expressiva com franca y original:

Tu estás al llit acotxada,
jo á la porta, mort de fret,
ab las mans á la guitarra,
reserat á la paret.

Y era aixís mateix. La meva vehina dormia com una benaventurada, embolcallada ab la

manta de son llit, y aquell que la rondava, de peu y arrupit, á son portal estava, exposat á agafar una pulmonía.

Mes l' aubada que vaig á descriure, que posá la ploma á mas mans y que ha inspirat aqueix article, no era en cap dissapte, en cap dejuni de festa, ni en cap nit d' hivern, sinó en una vetllada d' istiu que tot convidava á viure y que tot alegrava al cor.

Lo lloch de la escena era una de las tra-

vessías del carrer del Aguila, cap á las Bassas de Riudoms, en un carrer trist, desert, de casas de pobre aspecte; un lloch, en fi, bastant amagat y poch concorregut.

Los artistas eran dos jovers menestrals; l' un tocava la guitarra y l' altre cantava ab tot lo cor.

No cantava *El hijo del trueno*, *L' anyorament*, d' en Clavé, ni la *Teresa*, d' en Camporodon. Cantava cansons nascudas al caliu del

sentiment, al peu d' aquell balcó; corrandas plenas de fel y de poesia, y que tancaven una historia d' un desgraciat amor.

Aquella albada era tan trista com original, era l' últim cant del *cisne*, com diria un poeta, l' últim gemech del cor, la darrera música de l' ànima y la darrera y benvolguda esperansa, vestida ja de tristesa y cuberta de desconsol.

Aquella nit era una nit d' infern pera duas ànimes; tant pel jove que rondava com per la xiqueta que escoltava las cansons.

Ell cantava malehint sa vida; ella plorava malehint sa sort.

¡Pobres criaturas!

Ella era una xiqueta monestrala, aqueix tipo tan bonich y característich de la meua terra, que desgraciadament se va perdent. Era alta, ayrosa, neta y elegant com son totas las xiquetas de Reus, y com totas eixas criaturas, franca, expansiva, de caràcter obert, alegre, resolut, lliure é independent.

Era filla d' un mestre de casas que era molt bon paleta, y festejava ab un jove que treballava de boter.

Lo dia de la Mare de Deu d' Agost los dos se van coneixer á las delitoses platjas de Vila-fortuny. Allí, junt al mar, sota un cel rabejat de llum, á l' ombra d' aquells pins alts y verts, que son una verdadera maravella, se van confessar son carinyo y van celebrar las esposallas dels seus amors. Aquell lloch estava plé de gent, de banyistas de tots sexes; per tot se veyan caballerías, ayrosos carrets, paradas de sindrias, de préssecs y de melons; però ells se creyan sols al mitj d' un desert, perduts á una platja desconeguda, á mil horas del mon, de Deu y dels homens.

Desde aquell dia, ella cada cap al tart agafava 'ls cantis y s' en anava á la font de Cristina ó á la Font Nova, com li diu lo vehinat. Ell l' esperava al mitj de la plasseta, y 'ls dos tenian allí sas confidencias d' amor.

Així van passar alguns mesos, quan desgraciadament va vindre aquella época tan trista pera la classe treballadora, en que quedaren de sopte sense feyna á centenars de boters. Lo pobre jove va creure que tot lo cel li havia caygut de sopte. ¿Qué fer? La desgrenyada figura de la miseria, de la fam y de la tristesa perseguia com una fera desencadenada á tots los treballadors. Reus passava una verdadera crisi industrial. La feyna era més que escassa y cada dia anavan en augment les necessitats.

Los dos nuvis, porque eran dos nuvis del cor encara que no hi hagués compromís de familia, van tremolar per sa situació. Ell va lluytar ab sa sort, ella va posar en Deu tota sa esperansa, y com lo primer tenia tancadas totas las portas, y Deu tal volta no va escoltar á ella, varen baixar lo cap com dos coloms.

Tot estava perdut. Ell va marxar á Barcelona, y ella, á totas horas ab las llágrimas als ulls, la viudesa al ànima y la pena al cor, va tancar-se á casa seva com una monja que no tingüés altra amiga que la soletat.

Los dos s' escrivian d' amatat. Ell li contava sas penas, ella son desconsol. Tres mesos després, un fabricant de carros, que feya poch temps que s' havia establert á Reus, se va presentar als pares de la nostra heroína, fentne demanda formal de matrimoni. Los pares van tornar lo sí; la noya va dir que no. La pobreta va plorar y demanar, revolcantse per terra. Tot va ser debades. Fins va pensar ab lo *Disenso paterno*, encara que no coneixia aqueixa lley, que tan bé ampara á la dona. Era tot impossible. L' home que l' estimava vivia á Barcelona, guanyant un jornal que no bastava per ell, y menos podia servir per mantindre á duas

personas, y per lo tant lo seqüestro no tenia rahó de ser.

Fugir ab ell era anar á la miseria; quedarse era anar á buscar la mort.

Se van tirar las amonestacions closas porque no hi hagués impediments de cap mena; se van fer los capítols matrimonials sense cap pompa, y á las cinch del dematí varen casarse sense cap boato á la capella del Santíssim de la iglesia parroquial de Sant Francesch.

Aquell mateix dia va arribar son promés, flach, groch, envellit, desesperat, de Barcelona, y mentres ella s' revolcava pel seu llit de núvia, aquell llit que era 'l seu catafalch, malehint sa joventut, renegant de sa bellesa y arrencantse 'ls cabells, ell la rondava per última vegada al peu de son balcó, ell li cantava las corrandas de fadrina, ell li recordava sas promesas, ell li cantava 'ls desfici del cor y la soletat de son pit.

Aquella aubada ha sigut la més típica, novellesca y original que he sentit á la vida. Es una página d' amor que perteneix al poble. Jo la he recullida á la claror de la lluna; guardeula los que estimeu al poble com jo l' estimo, al fondo dels vostres cors.

FRANCISCO GRAS Y ELÍAS.

Abril 1883.

LO COMTE ÜLRICH

(TRADICIÓ HOLANDESA)

Allá baix, als boscos negres,
lluny dels polders y 'ls molins,
allá baix, als boscos negres,
á l' hora de mitja nit
quan lo tró que 'l llamp etjega
del serrat retruny pe 'ls cims,
Dagobert truca á la porta
del castell del Comte Ulrich.

Ab sas fembras folga 'l Comte
en mitj d' espléndit festí,
entonant cansons alegres,
regalantse ab preuhats vins:
quan la festa al bó n' arriba
y tot son petons y crits,
Dagobert entra á la sala
del castell del Comte Ulrich.

—Comte Ulrich, lo malvat Comte,
ja 't deus recordar de mi;
be compleixo ma paraula,
ma promesa be mantinch:
mon caball es á la porta
que 'ns espera á tu y á mí. —
Ohint lo Comte eixas paraulas,
queda fret y estemordit.

—¿Qué vols, ànima dampnada:
¿qué cercas per aquí dins?
al Infern d' hont vens retorna;
allúnyat, mal esperit.

—No será sens que ab mí vingas;
preparat ja, 'l Comte Ulrich.
¿Ous aquellas veus estranyas?
dels dimonis son los crits
que 'ns esperan afanyosos
en las ombas del abim.

—Déixam, déixam, mala cosa,
allúnyat prompte d' aquí...
¿Quina hora es que 'l gall ja canta?
—Es al punt de mitja nit,
l' hora en que mort me donares
al cap d' amunt d' aquell cim,
l' hora en que 't vaig fer promesa
de vindret á buscé' aquí.

Ja té al Comte, al caball muntal,
tró terrible 's deix sentir.
y 'l caball bot y renilla
y 's despenya per l' abim,
mentre 'l llamp que 'l fons li mostra
solch de foch fereix obrint,
torna en flams que 'l vent escampa
lo castell del Comte Ulrich.

F. BARTRINA.

DISCURS

LLEGIT EN LA FESTA LITERARIA DE BANYULS DE LA MAREDA
LO DIA 17 DE JUNY PASSAT

SENYORS:

A vosaltres, los digníssims fills de la docta, intelligent y valerosa Catalunya, los de la hermosíssima València, y los de las tres illas que gronxa com tres testos plens de flors la conca de Venus, nosaltres, los fills del Rosselló, logram avuy l'honor insigne, y al mateix temps lo grat plaer de donarvos la enhorabona.

Vos la donam, així com ho haveu volgut, al llindar mateix de la nostra porta; però, obrintvos, ab ella, de bat á bat, la dels nostres cors, vos dihem, ab una alegría y una satisfacció que no 's poden expressar:

Siau los benvinguts en aquesta terra hermosa, placentera, y també catalana com las vstras.

Si, germans, rams de la mateixa soca que nosaltres, siau assí los benvinguts.

Hi veniu, ja ho sabem, ab intencions nobles, y del tot afalagadoras.

Hi veniu per exaltar y glorificar ab nosaltres, però ab mes talent que nosaltres, la cara y benvolguda llengua catalana.

Veniu hi á sostenir, com braus paladins en un torneig brillant, en sa primera festa rossellonesa, sa bellesa y sa excelència, al mateix temps que sa honra y son pundonor, que molts encara van per li negar.

Veniu hi á mostrar que ella viu sempre robusta y forta, y sens macula, d' allá dels Pirineus, y que, mercés á vostre zel incansable, á vostre ingeni gran y primorós, á vostre amor ardentíssim, y ab la ajuda de Deu, ha ja recobrat, ab lo respecte que se mereix, un valor y una glória que no se li poden may més pendre.

Y las probas, las portau en vstras personas afables y simpáticas, en vstres fronts coronats de llores, y en vstras obras propias, conegudas ja moltes per tot lo mon, y traduhidas en varias llenguas.

Ab goig vos veyem, ab plaer vos escoltarém; ditxosos si poguessem nosaltres imitarvos en nostra terra, y veure á lo menos en ella un día, la llengua catalana posada al grau que li pertany!

Som poch encara, no ho podem negar, los qui'ns dedicam ab més ó menos talent á l' estudi y al conreu de sa literatura; però es de creure que 'n vindran altres, y molts seguirán, quant vejan que dona fruyts dolcíssims y abundants, com arbre de-bona saba.

Aquí trobau mientrestant alguns, ja coneguts vstres, ja amichs de temps:

Lo degá dels poetes rossellonesos, En Pere Courtais, lo autor graciós y elegant de las *Flors del Canigó*, frescas y regaladas com la mateixa montanya;

Lo digníssim Rector de aquesta parròquia, estimat de sos feligresos com un pare, y de nosaltres tots com un amich lleal y bondadós, autor sens pretencions de catalanadas plenas totas de sabor y de gentilesa, al mateix temps que de molta sabiduría;

En Pere Vidal, lo bibliotecari de la vila de Perpinyá, y vice-president de la secció del Club Alpí de la mateixa, que se interessa molt també en la parla nostra;

Mossen Boixeda, lo digne y estimat capellá de nostre col·legi municipal, y catalanista de bona fusta;

Lo amable Pastorellet de la Vall d'Arles, Mossen Bonafont;

Y enfi aquest, vostre admirador atent y fervorós, que procura fervos conèixer en sa pàtria, ab lo únich desitj de alcansar en favor de sa llengua maternal, si no la glòria, lo respecte y l'honor que se li deuen.

Altres n'hi ha que no veyeu aquí, los uns per esser malaltissos, los altres per viure massa lluny. Ab tot y ab aixó son ells, ho podem afirmar, aquí ab nosaltres, de esperit y de cor, per saludarvos y honrarvos com ho fem.

Hi es l'excelentíssim coronel Puiggarí, que molts de vosaltres coneixeu, y los que ell coneix, aficionat temps ha á vostres obras, y de ellas just y sabi apreciador; hi es N'Esteve Aragó, propi germà del gran astrònom, y lo celebrat poeta de *Las Ninas del Rosselló*, y dels *Adeus del meu país*; hi es En Mattes, distingit professor, autor de una gramàtica de la llengua francesa ensenyada als adults per medi del català; hi es Mossen Delhoste, digníssim capellà del Hospital militar de Perpinyá; hi es Mossen B***, canonge de la Catedral, que tenim per un dels millors catalanistas, encara vulla esser ignorat.

Hi es En Joan Monné, fill de Perpinyá, que viu á Marsella, de Provença, ahont es molt conegut, com á felibre, y aviat per traductor en versos provençals de la grandíssima y maravillosa Atlántida, lo qui nos ha escrit quant li dolia no poder deixar son ofici per venir aquí á estrener ab vosaltres los lligams de la germanitat.

Hi es En Talrich, fill de Serrallonga, poble del Vallespir, lo qui vivint á París desde llarch temps, may ha descuydat, ni volgut descuydar sa carida llengua catalana, com sol dir, ans be la pregonia y la fa cantar fins dins los salons de aquella capital. Aquí son En Grisot, professor insigne del Liceo de Carlos magno; En Taudou, professor al Conservatori; N'Oliva, un escultor dels millors de nostre temps; y altres, ab ells, que viuen tots en París, bons y vers catalans, los qui han format una associació que li diuen *Lo Pardal*, ahont se parla sinó clar y català. Sí, comptau que tots ells avuy son aquí ab nosaltres, participant ab lo mateix goig, la mateixa alegria que nosaltres, á la festa hermoíssima que celebrem.

Ab nosaltres es també, lo ilustríssim prelat, Monsenyor Tolrá de Bordas, del qual, siga com á catalanista, siga com á escriptor, cap paraula seria prou per dir lo qui es ell.

Ab tot, senyors, si som poch y dispersos ensa y enllá, los qui dedicam nostras forsas y nostres cors á la cultura de nostra llengua benèhida, los qui procuram ab mes ó menos exit ferla conèixer, son mes que no sembla los qui la estiman, y la portan dins llur cor. Ne veyeu la prova davant vostres ulls, en aquesta primera assemblea, feta com de imprevis, ahont gent tan numerosa com distingida, glaiteix de ohir la llengua maternal parlada per qui molt bé la sab.

Quants amichs hi teniu ja! Quants lo esdevindran aviat! Aixó es que la llengua dels avis, la llengua de la llar payral, la que havem mammat ab la llet, la del Pare nostre, te y tindrà sempre un poder y una atracció irresistibles, y mes forts potser, á lo menos mes durables que los del mateix amor. Ab ella havent nascut nostres sentiments, ella no's pot may més olvidar. Nos consolam, nos sostenim, nos aguantam ab ella á tota hora. Ella 'ns da alivio, ella 'ns da coratge en los passos los més difícils de la vida; y si volem cobrar ánimo, y donarne als altres, es de ella també que nos valem. Escoltau:

Un dia un general francès, fill del Rosselló,

trobantse davant per davant los enemichs de la pàtria, no mes que ab un grapat de [sa gent, y per ventura tots ó quasi tots com ell del Rosselló, se recorda amatent un ditxo de sa infantesa, y per millor animar aquestos los hi diu:

En camp ras fem com á Ridaure,
Si pluja cau, deixem la caure:
Ala, minyons ¡galetejem!

No es menester que vos diga com se varen espavilar los gorra-vermells, y quina destrossa varen fer.

Sí, la llengua de la casa, es com la casa mateixa: sempre hom hi torna, y sempre ab lo mateix dalé. També 'l president dels Jochs florals de l'any 1881, per expressar lo quant hi som agarrats, tenia rahó, dihent ab sa energia carecterística: «Per arrancar la llengua á un poble, cal avans arrancarli la vida.»

Y es de notar y de admirar ademés, en quant á nostre Rosselló, que per més rebujada y menyspreada que haja estat sa llengua, en tot temps s'hi ha trobat varons qui no han deixat de plantejarla.

Digaume, si us plau, de qui son los *Titols de honor de Catalunya*, sinó d'un Perpinyanés? Y sens anar tan enrera dins lo passat, de qui son, vejам! totas aquellas baladas, totas aquellas coplas, totas aquellas cansons, de caràcter y de tipo tan verament rossellonesos que no's poden confondre ab altres? Y aquells dramas religiosos que se'n compta á lo menos un centenar, formant un conjunt de pessas, un teatro absolutament propi de nostra terra y que seria de racar que's perdessen?

Y si no bastassen aquestas probas que's poden com quí diu palpar, testimonis irrecusables de que la llengua catalana may ha estat sepultada, may olvidada, en lo Rosselló, deixau me vos mostrar certs personatges que han deixat fama de catalans, y que encara que morts, no son homens del passat.

Citarém en primer lloch los Reverents Pares Simó Salamó, y Melcior Gelabert, Doctors en teologia del bisbat d'Elna, autors los dos del llibre admirable *La Regla de Vida*. Citarém lo autor, ó los autors del *Catecisme* traduït del de Monsenyor Flamenville, que llástima no siga més ensenyat, puix no se'n pot trobar de més clar y més precís. Després, En Guillem Agel, estamper y llibreter de Thuir, lo qual traduït las tragédias de Corneille y de Racine, *Polyeucte*, *Atalia* y *Ester*, en versos catalans, y es també ell, segons diuen, lo autor de varias pessas religioses; En Antón María, fill de la mateixa vila, que n'escribí dos molt bonas, y son estas *lo Sacrifici d'Abraham* y *Sant Joan dins lo Desert*; En Pere Puiggarí, autor de la primera gramàtica francesa-catalana, impresa l'any 1852; En Cosme Rouffia, autor de las *Tres Visions*, obreta senzilla y bastant ingeniosa, de la qual ha dat ultimament la traducció en versos francesos, nostre malaguanyat professor y amich, En Lluís Fabre; Mossen Antoni Jofre, lo de las *Bruxas de Carença*; Mossen Esperiquette, de Prats-de-Molló, poeta é improvisador incomparable; Mossen Boixeda, fill també de Prats-de-Molló, rector d'Oms, que si's donassen á llum sas obras, li dirían ab veritat lo Lafontaine català. Ab aquest mestre ha comensat lo qui vos parla á apendre lo poch que sab de la nostra llengua.

Citarém encara com á verdaders y ferrenys catalans, per haver, si no molt usat, á lo menos estimat extremadament la llengua catalana, lo gran naturalista Companyó, fill de Ceret, y 'l nostre immortal astrònom, fill d'Estagell, qui's complavia en parlar català ab tots los Rosse-

llonesos que anavan á visitar-lo en son palau de la ciencia; bé prou s'en recordan los qui l'han conegut.

Y ara parlarém de tres altres que llástima hajan desaparegut del mon encara joves, però deixanthi uns rastres que may se esborrarán: En Camboliu, fill de Palaldá, lo qui ademés de l'ensaig, ja avans esmentat, sobre la història de la literatura catalana, contribuï á aixecar y potser concebí ell una obra que bastaria pera immortalisar-lo, y es aqueixa obra la *Ilustríssim Societat* pera l'estudi de las llenguas romanas.

En Pere Alart, sabi modeet, furgador incansable, que, mort, l'haguessen pogut soterrar en la pols dels llibres que havia llegit, dels pergamins, butllas, títols de tota classe que havia ell desxifrat y catalogat.

Y per cloure la llista, En Cortie, que acabam de perdre, tan brau català de dins com defora, mort se pot dir á la pena, y mentres empenia, desde París, ahont desempenyava un càrrech elevat, de arregar, pera produhir-las ab relleu, las obras catalanas rossellonesas, lo que es de racar no haja ell complert, atesos son ingeni y sa valentia.

Ara veyeu, Senyors, y regoneixeu ab certesa lo que vos he afirmat, que en nostre Rosselló hi hagué sempre qui se adonás de la llengua catalana, encara que molts altres la mirassen com apocada, y no han estat aquells los qui han menos estimat y honrat son país.

Sí, hi hagué sempre en ell una cadena de bons y ferms catalans, cadena de roures, que may se ha trencat, y que, valians Deu! may pus se trencará.

Y son potser los rebrots, y tal vegada los plansos de aquells roures, los qui venen avuy á posarse de rengla al vostre pas, per saludar y benèhir en vosaltres la aurora y ja 'l llevar del sol de nostra renaixensa.

He dit.

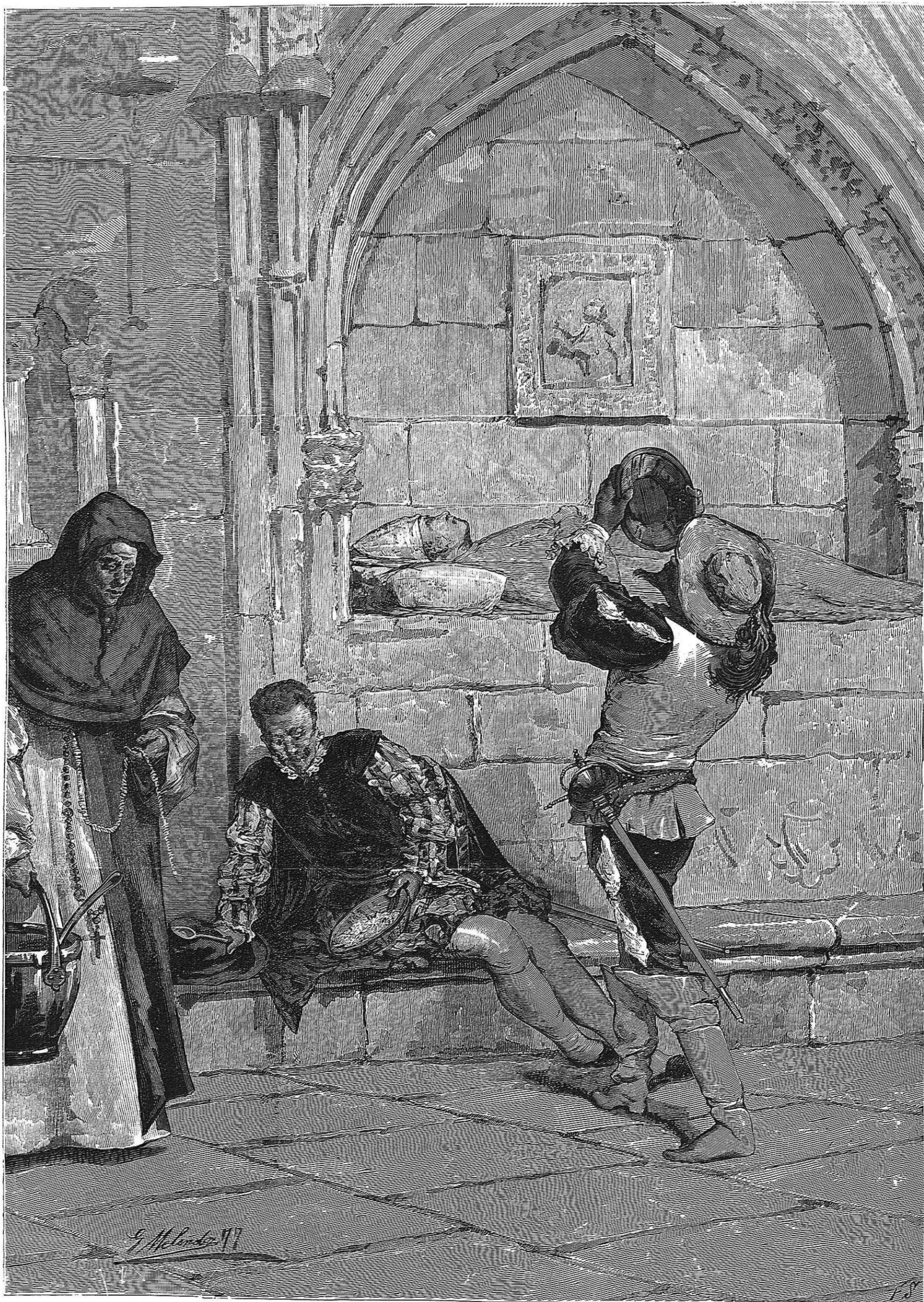
JUSTIN PEPRATX.

REYNALS Y RABASSA

ESTUDI BIOGRÀFIC Y LITERARI
LLEGIT EN LA SESSIÓ PÚBLICA QUE CELEBRÀ 'L DIA 20 DE MAIG DE 1883
LA REAL ACADEMIA DE BONAS LLETRES DE BARCELONA

Continuació

HAVIA passat per Europa 'l període de la revolució simplement política; desde 1848s'entrà franca, obertament en lo de la revolució social. Cegos eran los que no veyan en los successos que's desarrollaren en varias naciones del continent per efecte de la cayguda de la monarquia de juliol, que comensava una era nova, transformació, però també conseqüència, del esperit qu' havia animat los anteriors sacudiments socials. Abans d'aquesta época aparexia com única tendencia de las conmocions dels pobles la reforma de sos organismes polítichs, encara qu' un'altra més radical y fonda s'entranyava en las reformas econòmicas y en las novetats que s'introduhian en algunas institucions de dret privat; però desde 1848 las tendencias ocultas aparegueren á la superficie, y aparegueren en tota sa nuesa, sens temor y sens vergonya. No s'abandoná la tendencia á las reformas polítichs, però's proclamaren com condició inherent á las reformas socials. La cayguda dels tronos no era sols l'adveniment de la república, era l'adveniment de la democracia. Se plantejaren llavors en la vella Europa 'ls més graves y difícils problemas en l'ordre religiós, en lo polítich y en lo social; y may com alashoras s'ha fet alarde de tant desdenyós repudi de las institucions seculares; may com

LA SOPA — QUADRO DE MELENDEZ

(2) En 1849 s'inaugurà com a periodista en *El Locomotor*; lo mateix any entrà en la redacció de *El Bien Público*, y dos anys més tart passà a formar part de la redacció del *Diario de Barcelona*, en lo que escrigué, ab curtas interrupcions, fins a principis de 1875.

¡Qu'es hermosa en aquesta quarta época la vida de Reynals! Los successos polítichs d' Espanya en 1868 en res se semblan als de 1820, als de 1836, als de 1840, als de 1854. Aquests foren un desbordament; aquells, una invasió. Los d' altre temps s' aturaren al peu del trono; los del 68 l' aterraren. Los anteriors produhiren un simple cambi polítich; los últims portaren nous principis al modo de ser de la societat espanyola. Las revolucions triufants sempre plantejan un problema més ó ménos árduo, més ó ménos pavorós; la del 68 ne plantejá molts, tots trascendentals, en l' ordre religiós, en lo polítich y en lo social. Ab aquest motiu, lo católich y 'l monárquich senten la veu de grans debers, y Reynals acut amatent á cumplirlos. Al anunci de que 's va á introduhir lo

LA PESCA
ALEGORÍA DE F. KNUPFER

la primera, son los intereses de l' industria y del comers, son los drets del treball nacional, al costat de las qüestions d' Hisenda, los principals assuntos en que eczercita sa ploma; y campeó de las doctrinas proteccionistas, las defensa, no sols en lo terreno económic, sino en lo molt més alt dels debers del Govern en sas relacions ab los intereses materiales del país. Però al costat d' aquestas qüestions comensa á tractar las que en l' ordre moral y social se

matrimoni civil en lo sistema de nostras institucions jurídicas, surt á la defensa del matrimoni religiós; y ab frases de profunda convicció, á trossos eloqüentment conmovedoras; ataca en son folleto *El matrimonio civil y la libertad de cultos* l' introducció d' aquella novetat en nostras lleys, y la combat en nom dels drets de l' Iglesia, de la moralitat de la familia, del interés de las costums y del esperit de la civilisació cristiana, qu' es l' esperit de la civilisació del món modern. Se distingeix aquest folleto per la oportunitat en sa aparició, per la novetat en molts dels raonaments, per la valentia en la frase, per lo calor de la convicció que 's sent en sas planas y qu' encomana al lector. Ne preparava una segona edició, que sos amichs volían costejar, millorant y adicionant la primera, quan la Restauració la feu ménos urgent y s' aplassá per altra época. En 1872 los homes del poder confonen los interessos del partit ab los interessos conservadors de la societat, y demanan lo concurs dels conservadors de tots los colors y 'ls increpan porque no 'ls la prestan y 'ls amenassan ab grans perills y tremendas responsabilitats; però llavors, pera servir contra 'l Govern de protesta, y pera 'ls conservadors de guia, escriu son notable folleto *La verdad política y los partidos*, en lo que investiga quín es lo punt de separació dels partits en los païssos organitzats constitucionalment; nega qu' en lo polítich estiga tot entregat á las disputas dels homes; afirma que hi há veritats políticas á que hem d' estar necessàriament adherits pera no incorrer en lo càstich de las intel·ligències rebeldes ó en l' infortuni de las intel·ligències malaltissas; sosté que la separació lligítima comensa en las doctrinas que no son veritats ab dret d' eczistir universal assentiment; demostra que per las creencias religiosas y 'ls principis y sentiments monárquichs tenen las nacions cristianes, y particularment l' espanyola, fesomia y caràcter propis; recorda lo qu' antigament havian tingut de comú 'ls partits, la religió catòlica, la monarquia per llinatge, y l' home súbdit de la llei, nó autor d' ella; patetisa, eczaminadas algunas suposicions com condiciones pera poder acudir los verdaders conservadors á las urnas, la impossibilitat de ferho en aquella ocasió; y acaba senyalant lo treball que s' hauria de realisar, los debers que s' haurian de cumplir pera 'l restabliment dels principis conservadors sens ausili de cap dels elements de la revolució.

En la publicació d' aquests folletos hi tingueren una bona part, — Reynals ho indica al final del primer, — los amichs ab qui compartia allavors sas preocupacions y sos dolors, sas conviccions y sas esperansas; però més que ningú aquell qual amistat nasqué en la Biblioteca universitaria y s' estrenyé més y més desde la mort de Martí d' Eixalá: 'l malograt Xavier Llorens.

Distints sos caràcters, distints sos estudis, vivían no obstant sas ànimas en íntima armonia. Dexeble predilecte de Martí en filosofia, fou Llorens lo representant de sas doctrinas, si be en los últims anys de sa vida s' entregá al treball de revisarlas á la llum de las que Prisco, St. Severí, 'l P. Cornoldi, 'l P. Monsabré, 'l P. González y altres il·lustres escriptors contemporanis desenvolupan pera la restauració de la filosofia de St. Tomás en nostre temps. Dexeble Reynals de Martí d' Eixalá en dret, si 'l sentit històrich de las institucions jurídicas tenia per ell gran valor, era particularment en quant lo dels pobles moderns pot dirse dret cristià. Estimava Llorens ab passió la llengua de sos pares, los monuments de pedra en que está escrita

l' historia dels segles, las grans tradicions que trasmeten l' esperit de nostra individualitat nacional, las antigas costums qu' ab los modismes del idioma y 'l traje característich de las classes populars revelan la fesomia històrica de las generacions; y amava y defendia Reynals las seculars institucions jurídicas y socials de Catalunya; veyá ab dolor la profanació y ruina de sos monuments històrichs y artístichs; se felicitava com á President del Consistori del Jochs florals de poder usar en un acte públich y solemne la llengua de la terra hont havia nascut; y demanava á Capmany ensenyansas sobre nostra antiga organizació gremial, en la que veyá un dels elements de robustesa y moralitat del nostre poble. Se considerava felís porque Deu li havia concedit numerosa prole; y Llorens, sens haver sigut espós y pare, sentí sempre 'ls dolosos afectes de familia; y, estimant tendrament als autors de sa vida y, com si ho fos, á un oncle digno y respectable que l' estimava com fill, consagrà á un nebot tan afectuosos cuydados que no li dexá conexas la tristesa de l' orfanesa. Y cristians tots dos d' arreladas creencias, may anteposaren l' autoritat de la rahó humana á la fe en las revelacions divinas, ni tingueren may per cert lo suposat antagonisme entre las veritats que la ciencia atresora y 'ls inmutables dogmas que nostra sacrosanta religió ensenya.

Grave era la situació del país quan escrigué Reynals sos citats opúsculs. Tot estava en perill poch després de publicat l' últim: la llibertat de l' Iglesia, l' integritat de la patria, l' ordre social, la pau pública en lo camp y en las ciutats, lo crèdit de la nació, la riqueza dels particulars. Reynals havia participat abans de las inquietuts comunes; alashoras participá dels comuns dolors: sentí com tants altres lo dolor del cristià y 'l dolor del ciutadà. Lo problema religiós despertá 'l primer; lo problema social, lo segon; y nova la situació per l' Espanya, nous hagueren d' esser los debers de tots.

May com en los presents dias lo mateix á Espanya que á fora d' ella, ha sigut tant necessaria l' autoritat de l' Iglesia; pocas vegadas, no obstant, tant desconeguda. En lo segle xvi los poders públichs s' havian dividit; però si alguns estavan cara á cara de l' iglesia, 'ls altres continuavan al seu costat com fills fidels y decidits campeons dels seus drets. Avuy, los uns en oberta hostilitat, los més en vergonyosa fredor, no acuden los Guberns á son amparo; y si sa resistencia no fos més que la de las institucions humanes, ja estaria soterrada entre ruinas. Però si la fé alenta en los moments de major perills, lo dolor abat devant lo constant espectacle dels agravis, y raja sanch del cor quan al furor dels enemichs s' ajunta l' inercia dels que l' han de combatre. En tals circumstancias lo que no fa la forsa colectiva del Estat ha de suplirho la associació voluntaria dels individuos. Ditxosos los pobles qu' en tals dias no dexan destruhir per res l' unió exterior dels qu' estan internament units per una matexa fe!

Altres espectacle ofereix encara l' época present. En nom de la llibertat, de la rahó, del dret, del progrés tot se discuteix y tot se combat, lo eczistent, per lo mer fet de ser antich es ilegítim; tota novetat, per lo sol mérit de serho es un ideal que té dret á la universal acceptació. La defensa de las institucions seculars que conservan sa rahó de ser, es motejada d' atrás ó miopía d' esperit; l' entusiasme per tota idea nova, per més que sia falsa en son origen, perillosa en sa tendencia, irrealizable en sa aplicació, significa per alguns veure de lluny los esplendors del porvenir. Axó produheix una reacció, lligítima en son naxement, eczagerada á voltas en sas manifestacions: produheix la re-

sistencia á tota novetat, encara que sia un perfeccionament de lo eczistent; engendra l' adhesió absoluta, incondicional á tot lo passat, com si lo vell d' ara no hagués sigut nou en son temps. Y en aquesta lluyta qu' ompla ab sa remor los ayres y tenyeix sovint ab llachs de sanch la terra, sols una veu, la de la sensatesa, no té dret á ferse sentir. ¡Ah! si en aquesta situació no reculés ningú en las afirmacions de sa fe en l' ordre religiós y social; ¡qué diferente fora la sort dels pobles! Quan se nega la veritat dels dogmas, quan se repudia l' autoritat de l' Iglesia, quan se confisquen sa llibertat y sos drets, tot interés secundari ha de cedir al deber suprem de restaurar lo que bella y eczactement s' ha nomenat la soberanía social de Jesucrist, la veritat relligiosa. Quan las corrents innovadoras se surten de mare y 's dilatan sense límits, més pera arrasar que pera fecundar la terra patria, si 'ls governs no axecan ó reforsan los márgens qu' encauhan son curs, es deber dels particulars l' impedir sos desbordaments.

Comprenia Reynals aquests debers, y d' aquí venia sa nova actitud. Preveient que 'l problema religiós, lo polítich, l' administratiu, no tan sols á la península, sinó á Ultramar hont son més perillosas sas erradas solucions, estavan plantejats y anavan á resóldres ab lo radicalisme d' escola y baix la seducció de la novetat ó del eczemple d' altres pobles, lluyta en tots los terrenos legals pera impedirho. Y no recula ni desmaya. En 1869 s' associa en las urnas ab tots los que defensen l' unitat catòlica, y 's traslada á la cort en 1875 junt ab altres amichs, delegats per molts més de las provincias catalanas, pera demanar son restabliment, com ho reclamavan per igual la rahó política y la religiosa. Inicia en 1872 la publicació d' una série de folletos pera ficsar y propagar lo criteri conservador, lo primer dels quals se publicá ab lo títol de *La verdad política y los partidos*, y plantejava en consulta d' amichs, poch mesos abans de la Restauració, l' idea de la reunió d' un Congrés lliure pera evitar lo fraccionament dels conservadors, fentlos convenir en las doctrinas fundamentals de l' escola. Passa á Madrid á últims de 1868 en nom d' alguns espanyols avehinats en nostras Anillas pera fer sentir la veu dels grans y lligítims interessos allí creats, justament alarmats per las reformas que s' anuncian, y en 1873 es un dels principals organitzadors de la reunió que 's celebrá á Llotja 'l 17 de febrer, iniciada pe 'l Centro hispano-ultramariño, pera establir en aquesta ciutat, com ho estava ja á Madrid, la Lliga nacional; y á més d' haverse encarregat de redactar la carta de convocatoria, fou l' orador designat pera precisar l' objecte de la Lliga, qu' era contribuir, sens distinció de procedencias, á conservar l' integritat del territori en la península y Ultramar, y á rebutjar tota pressió é ingerencia estrangeras en los asuntos interiors d' Espanya, com ho eran los de l' illa de Cuba. Y, sempre home de doctrina, may se presenta tan resoltament com en aquesta época, home d' acció: *vita hominis militia est*; y cridat á la lluyta, hi acut en tots los terrenos hont se troba l' enemich.

Fortament censura, però ab justicia, als qui, indiferents ó cobarts, la defujen. Lo sensualisme fa 'ls primers; l' egoisme, 'ls segons; y ¡quín ingeni, quina habilitat desplegan tots pera disculpar sa conducta? Es precis confessarho: las classes que 's diuen conservadoras son las més contagiadas d' indiferentisme, no sols en política, sinó de tota mena, fora dels interessos materials; ellas que tenen la missió de classes directoras de las altrás, com ho fa observar Le Play; ellas que tenen la forsa de classes resis-

tents! Ab valent pinzell retrata en lo primer dels citats folletos als qu' ab complacencies injustificadas y ab una indiferencia plena d' imprevisió, sols temen la ruina de las bases fonamentals de la societat en presencia del desordre material ó quan las multituts se sublevan, y no s' alarman, y potser apoyan y aplaudixen, quan los governs ab método, ab ordre, sense trastorns, paulatinament, consuman la ruina de la religió, de la familia y de la propietat. En ell escrigué aquestas paraulas: «Lo primer es l' inundació, lo segon es la peste; lo primer es dany als presents més qu' als qu' han de venir; lo segon es dany als qu' han de venir més qu' als presents; lo primer es lo crim d' alguns, lo segon lo crim d' alguns y la complicitat de tots; lo primer es l' ofensa del home al home, lo segon la ofensa de tots á Deu.» Y ab veu de santa indignació afegeix: «Temem més als hipòcritas qu' als criminals;» y en so de terrible profecia esclama: «Per axó l' espiació haurá de ser de tots.» No escusan, nó, l' oblit dels debers polítichs los desenganyis: ¡quán dexa d' havernhi abundant cullita en lo camí de la vida! ¡Quí no ha sentit en totas sas condicions sas amarguras, y no ha plorat ab l' ánima dolorida, llágrimas de sanch! Però, ¡ah! potser los matexos que 'ls lamentan son cómplices de las causas que 'ls produexen; y potser deslligaren un dia las tempestats y saludaren la claror del llamp los matexos qu' ara 'n temen lo perill, però qu' en lloch d' ajudar á combátrel prenen una pssició acomodaticia pera evitarlo.

MANEL-DURAN Y BAS.

(Seguirá.)

DOL Y ESPERANSA

I

Trista mor la bella diada
á l' hora que 'l sol se pon;
ramors dolces d' hora baixa,
portaume placent recorts.

Belles hores que m' heu fuytes,
papallons que heu pres lo vol,
tornau, y vos daré llágrimas,
tornau, y m' daréu conhort.

El sol de mes alegries,
l' estel de mon be s' es post;
mes, aviat trencará l' auba
y altra volta exirá 'l sol.

II

Per mitx de la mar salada
combatuda va la nau;
les onades la malmenan,
la giran de costellam.

Esquexa 'l fibló ses veles,
li rompen l' arbre los llamps:
voltada d' esculls y roques,
pobra nau, ¿cóm n' exirás?

Posa veles d' esperansa,
nau de mon cor, y jendevant!
qu' allá lluny la llum hi brilla
d' un bell port de calma y pau.

III

Roseret de roses blanques,
¿que s' es feta la verdor?
¡oh, mal haja l' hivernada
que t' ha preses les colors!

Les fulletes eran tendres,
primerenchs eran los brots:
com més tendra es la brostada,
més lo gel ho abrusa tot.

No 't musties, no te muyres,
roseret dels meus amors;
ja vindrá una primavera
si es vinguda una tardor.

M. OBRADOR BENASSAR.

CERTAMENS

Centro de Lectura de Reus

Certámen que se celebrará ab motiu de la arribada á Reus
del ferro-carril directe de Barcelona á Madrid

Una flor natural, al autor de la millor poesia que 's basi directa ó indirectament en l' amor. Lo poeta premiat deurá elegir la dama que será proclamada «Reyna de la festa,» la qual, seguint la costum establerta en semblants solemnitats, entregará als restants autors los premis que hagin alcançat.

Quatre premis de *duescentas pessetas* cada un, als autors que hagin desenrotllat millor los següents temas:

I. Un article ó memoria sobre un assumpto històrich, comprenent en aquest tema ja consideracions històrichs generals, ja la pintura de un caràcter notable, ja la comparació entre duas ó més épocas, ja la narració d' un episodi, ja una tradició ó llejenda etc.,

II. Un article sobre assumpto científich.

III. Un article ó quadro de costums.

IV. Un article sobre literatura en general ó sobre algun autor célebre ú obra notable.

Un premi consistent en *duascentas pessetas*, al autor de la millor poesia, qual assumpto 's deixa al arbitre del autor.

Una escribania de plata, al autor de la millor poesia sobre algun fet ó personatge de la historia de Catalunya.

Un premi consistent en la cantitat de *cinchcentas pessetas*, al autor de la millor obra dramática, sia en prosa ó vers, que tinga tres ó més actes.

Una lápida de marbre negre, ab incrustacions y relleus alegòrichs, d' or y plata, al autor de la millor composició en prosa ó vers sobre lo següent tema: «Influencia de la ciencia en los progressos de la humanitat.»

Un premi consistent en *duascentas cincuenta pessetas*, al autor del millor poema, ja històrich, ja social, ja llegendari, ja de pura imaginació y sentiment, que no excedeixi de mil versos.

Un cor d' or y plata al autor de la millor composició en prosa sobre 'l següent tema: «Importancia y trascendencia dels ferro-carrils pera 'l pervenir moral y religiós de las societats modernas.»

Un objecte d' art, al autor del millor treball en prosa sobre 'l següent tema: «Conveniencia de la organizació y associació de la classe de dependents en general, y utilitat de sa instrucció.»

Una artística joya de plata, al autor de la millor poesia de caràcter festiu.

Un hemisferi de plata, al autor de la millor memoria sobre 'l següent tema: «Organizació y aspiracions de la Federació de treballadors de la Regió espanyola.»

Un objecte d' art al autor de la millor poesia qual assumpto se basi directa ó indirectament en lo treball.

Un ram de tarongina de plata al autor de la millor colecció de fábulas qual número no excedeixi de dotze ni baixe de tres.

Un premi consistent en *duascentas pessetas* al autor de la millor composició musical, pera coro, adoptada á la lletra del himne que publica dit centro.

No hi haurá «accésit» á cap premi.

Si algun premi resultés desert, lo Jurat queda autorisat per varias societats ofertoras pera adjudicarlo á qualsevol altra composició de distint género que aquesta resultés suficientment meritòria.

Per si la societat *Centro de Lectura* jutjés convenient publicar oportunament colleccionadas las composicions premiadas y pera que 'l públich pugui adquirirlas en lo dia de la solemne distribució de premis, se celebrará una sessió preliminar al citat dia, ab lo exclusiu objecte de obrir los plechs que contingan los noms dels autors llorejats. A aquesta sessió, de caràcter purament privat, sols podrán assistirhi los individuos del Jurat, los de la Junta del *Centro de Lectura*, un delegat de cada societat ofertora y 'ls escriptors que hagin alcançat premi. Lo dia en que hagi de celebrarse dita sessió será anunciat anticipadament per medi de la prempsa periódica.

Las composicions premiadas quedarán de propietat de sos respectius autors, reservantse lo *Centro de Lectura* lo dret de publicarlas colleccionadas en un tomo. Los manuscrits no premiats se conservarán arxivats en la citada societat.

Las composicions haurán d' enviarse en la forma de costum al Secretari del Jurat en la Societat *Centro de Lectura* de Reus, per tot lo dia 3r de Desembre vinent.

**

Círcol d' Artesans de Tortosa

En lo certámen que celebrará aquella Societat lo dia 5 de Setembre de 1883, poden concórrer los escriptors catalans al següents premis:

Una flor natural, á la mes inspirada composició en vers, de tema lliure. Lo qui obtinga aquest premi l' oferirá á la dama de sa elecció la qual proclamada Reyna de la festa, farà entrega dels altres premis als autors llorejats.

Una assucena de plata, al qui millor canti en octavas reals lo descens de la Santíssima Verge á Tortosa, y entrega de son sagrat cingul.

Una estatua de plata representant la llibertat, á la mellor oda «A la Llibertat.»

Una notable obra d' agricultura, al mellor estudi sobre 'l següent tema: En vista de la rapidés ab que la filoxera está invadint los vinyats de Catalunya y altres regions d' Espanya, y que l' únich remey eficás trobat fins ara pera preservarlos de tan destructor insecte es la sumersió; y tenint per altra part en conte los alts preus que tant á Espanya com al estranger tenen nostres vins, ¿seria convenient que ab preferencia al cultiu intens qu' avuy sa practica en nostras terras de regadiu, se 'n destinés una gran part á la plantació de vinya? y en cas afirmatiu, ¿quina mena convindrà emplear atesa la naturalesa dels terrenos, clima, y demés condicions atmosféricas de la localitat?

Una obra científica, al qui millor desenvolle 'l següent tema: ¿Quinas milloras convindria realisar á Tortosa, atés son actual estat, y quins medis serian los mes conduhents pera portarlas prompte á terme?

Una artística escribania de bronze, á la mellor poesia que cante 'l periodista en poblacions subalternas.

Un grupo de terra cuyta, á la mellor monografia sobre un punt ó personatge de l' historia de Tortosa.

Duas estatuetas, á la mellor poesia enaltint la ciutat de Tortosa.

Las composicions s' han de dirigir al Secretari del Jurat—Plassa nova, 25, Tortosa—abans del dia 25 d' Agost vinent, en la forma acostumada.

**

Associació Literaria de Gerona

En lo certámen que celebrará 'l dia 4 de Novembre vinent, poden optar los escriptors catalans als següents premis:

Un liri de plata, á la mellor ressenya d' algun dels santuaris del bisbat de Gerona, fora 'l de la Mare de Deu del Mont.

Un gerro de bronze cisellat, á la mellor poesia sobre assunto de l' historia catalana, desde l' unió d' Espanya en temps dels Reys catòlichs fins á últims del segle passat.

Una medalla de plata, á la mellor memoria sobre algun dels principals successos de l' historia de Gerona, anterior al present segle.

Un objecte d' art, á la mellor memoria sobre l' historia de l' arquitectura religiosa y civil del Empurdá fins al segle xv.

Cinchcentas pessetas, á la mellor memoria històrica sobre la vila de Tossa y son districte.

Una escribania de plata, a la mellor memoria sobre 'ls establiments balnearis de la provincia de Gerona y transformacions qu' han sofert desde la més remota antiguetat, ó sobre topografia médica d' aquella capital.

Una panotxa d' or y plata, á la mellor poesia humorística.

Una camelia de plata, á la més inspirada poesia lírica.

Las composicions s' han d' enviar ab las formalitats de costum á don Joseph Camplá y Camós—carrer de Ciutadans, 11, 3.—per tot lo dia 10 d' Octubre pròxim.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als subscriptors, ha encarregat a un acreditat taller d'enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l'exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona als preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, l'hom de xagrí y tela inglesa, propies pera cassinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo..	» 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l'enquadernació de volums..	» 22
Ademés podem oferir alguns exemplars que quedan de la col·lecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels tres anys, enquadernada (2 volums)..	Rs. 230
COLECCIÓ COMPLETA dels tres anys, sense enquadernar ..	» 160

Las demandas se dirigirán a l'Administració - Jovellanos, 2, pral. - Barcelona

CAMISERÍA Y CORBATERÍA

DE SOLANAS Y PONS

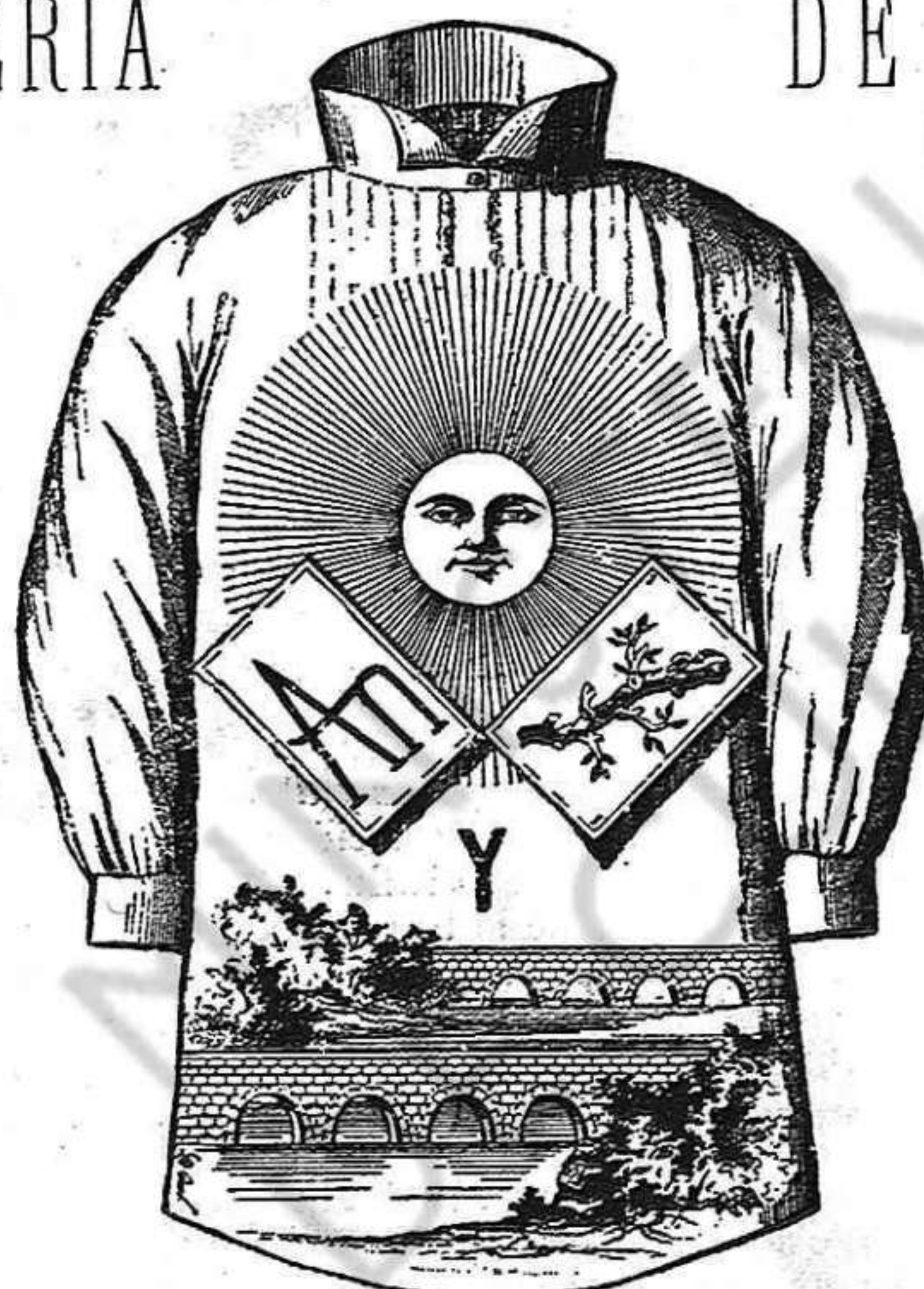
CONFECCIÓ PERA SENYORAS

CAMISAS

CHAMBRAS—ENAGUAS

CAMISOLINS

COLLS—PUNYS—PENTINADORS

CONFECCIÓ PERA CABALLERS

CAMISAS

COLLS — PUNYS

PECHERAS

CALSOTETS — CAMISETAS

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

BARCELONA. 16, BOQUERÍA

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVIA — 212

BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14

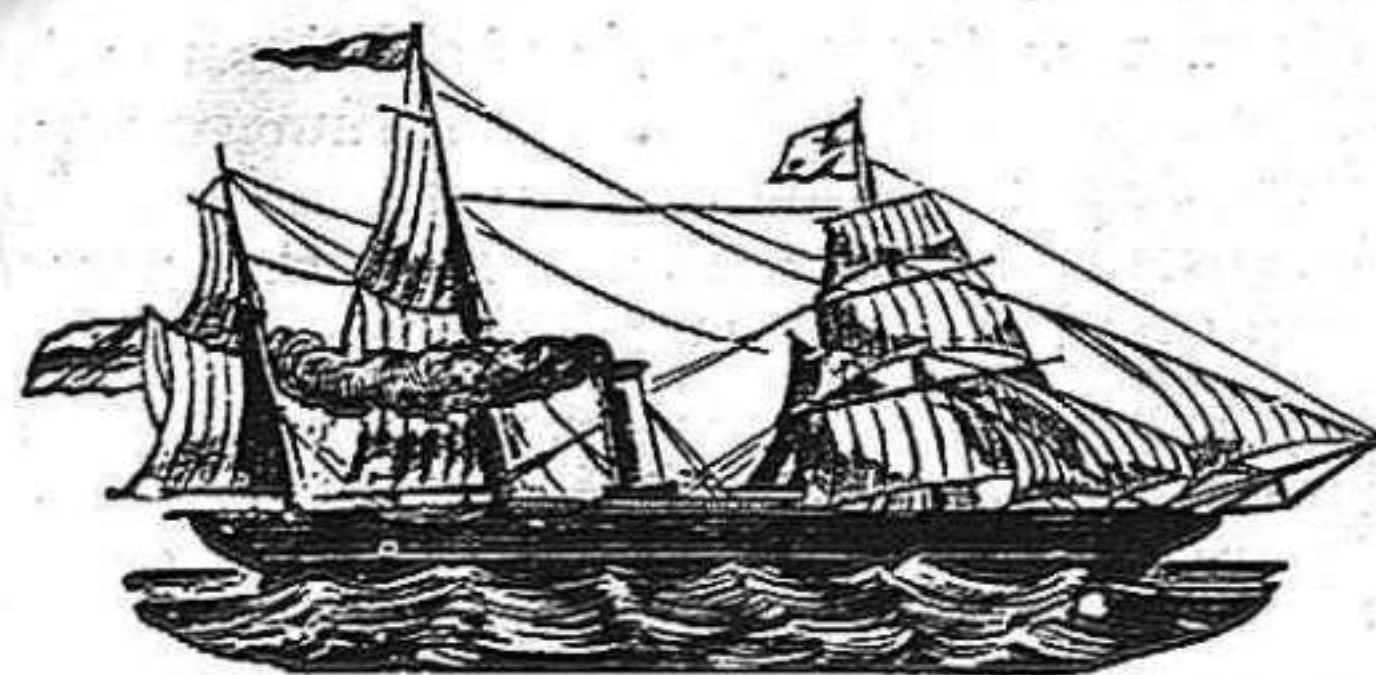
BARCELONA

GRABAT PANICONOGRÁFICH Y FOTOGABAT

Reproduccions de dibuixos de totes classes, manuscrits, mapas, música, estamperia, etc., etc., en clixés tipogràfichs

PRIVILEGI EXCLUSIU PERA L'APLICACIÓ DEL TON PAPIER

VAPORS-CORREUS DE LA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.^A

COMPANYIA TRASATLÁNTICA

AVANS DE A. LOPEZ Y C.^A

SERVEY PERA PUERTO-RICO, HABANA Y VERACRUZ

Servey pera COLOX y PACIFIC

Sortidas	Barcelona.	los dias	4 y 25	
	Valencia.		5	
	Málaga.		7 y 27	
	Cádiz.		10 y 30	
	Santander.		20	
	Coruña.		21	

Los vapors que surten los dias 4 de Barcelona y 10 de Cádiz admeten carrech y passatjers pera LAS PALMAS (Gran Canaria) y VERACRUZ.

Los que surten los dias 25 de Barcelona y 30 de Cádiz, y 'ls que surten lo 20 de Santander y

lo 21 de Coruña, enllasant lo serveys antillans de la mateixa Companyia Trasatlántica en combinació ab lo ferro carril de Panamá y línea de vapors del Pacific prenén carrech a flete corregut pera 'ls següents punts:

Litoral de Puerto-Rico.—San Juan de Puerto-Rico, Mayagüez, Ponce y Aguadilla.

Litoral de Cuba.—Santiago, Gibara y Nuevitas.

América Central.—Sabanilla, Colco y tots los principals ports del Pacific, com Punta Arenas, San Juan del Sur, San José de Guatemala, Champerico, Salina Cruz.

Nort del Pacific.—Tots los ports principals desde Panamá a California, com Acapulco, Manzanillo, Mazatlan y San Francisco de California.

Sud del Pacific.—Tots los ports principals de Panamá a Valparaíso, com Buenaventura, Guayaquil, Payta, Callao, Arica, Iquique, Caldera, Coquimbo y Valparaíso.

Rebaixas a familias.—Preus convencionals pera estatjes de luxo. — **Rebaixas de passatjes d'anada y tornada.**—Billets de 3.ª classe pera l'Habana, Puerto-Rico y sos litorals a 35 duros De 3.ª preferent ab més comoditat a 50 duros pera Puerto-Rico y 20 duros pera Espanya.

Lo 5 d'Agost sortirà d'aquest port LO VAPOR,

ANTONIO LOPEZ

pera CADIZ, escalas y demás serveys corresponents

Consignatari: senyors D. Ripol y Companyia, plassa del Palau, cantonada al carrer de la Marquesa.

Nota. Aquesta agencia pot facilitar directament als carregadors los medis de assegurar las mercancías y efectos trasportats per los vapors de la Companyia, fins a verificar la entrega de ciertas mercancías y efectos en los puntos de consignació.